

Bankovní institut vysoká škola Praha

Katedra práva a veřejné správy

Vady právních úkonů

Bakalářská práce

Autor: Zdeňka Vaková

Právní administrativa v podnikatelské sféře

Vedoucí práce: Mgr.Kateřina Kuncová

Praha

Duben, 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem *bakalářskou práci* zpracovala samostatně a v seznamu uvedla veškerou použitou literaturu.

Svým podpisem stvrzuji, že odevzdaná elektronická podoba práce je identická s její tištěnou verzí, a jsem seznámena se skutečností, že se práce bude archivovat v knihovně BIVŠ a dále bude zpřístupněna třetím osobám prostřednictvím interní databáze elektronických vysokoškolských prací.

V Kletečné dne 16.4.2012

.....

Zdeňka Vaková

Ráda bych poděkovala Mgr. Kateřině Kuncové za odborné vedení mé práce, podnětné připomínky a hodnotné rady. Bez této podpory by práce nemohla vzniknout.

Anotace

Tématem této bakalářské práce jsou vady právních úkonů. Práce nabízí komplexní přehled právní úpravy jednotlivých vad právních úkonů vycházející z občanského zákoníku. Práce by se dala rozdělit na šest okruhů. V prvním z nich jsou popsány znaky právního úkonu a jeho druhy. Větší pozornost je zde věnována základnímu a nejvýznamnějšímu právnímu úkonu - smlouva. Nesplnění povinných náležitostí právního úkonu vede k vadám právního úkonu, podle povahy konkrétních nedostatků v náležitostech. Tyto vady jsou jednotlivě a podrobně rozebrány ve druhé části práce. Třetí okruh navazuje a pojednává o právních následcích vadných právních úkonů. Další okruh je zaměřen na protiprávní úkony, které obecně vymezují, jako součást této problematiky. Závěrečná kapitola pojednává o neplatnosti právního úkonu podle návrhu nového občanského zákoníku. Pro účel práce jsem použila výklad o souvisejících soudních rozhodnutích z řad soudní praxe a věřím, že i pro Vás budou zajímavou součástí této práce. Cílem práce je podat ucelený a systematicky zpracovaný náhled na tuto problematiku v souladu s platnou českou právní úpravou občanského zákoníku.

Klíčová slova: právní úkon, vady právních úkonů, právní následky vadných právních úkonů, neplatnost právních úkonů

Annotation

This thesis is about mistakes of legal acts. The text shows a global summary of legal acts' mistakes according to civil law. We could divide the text into six parts. In the first part there is written about basic marks and sorts of legal acts. The main attention is paid to the most important legal act – contract. If there are not completed obligatory requirements for legal acts, the consequence is the mistake of legal act according to the concrete missing fact in the requirements. These mistakes are described in the second part of the thesis. The third part is closely connected to the previous one. There is written about consequences in case of mistakes of legal acts. The next part of the thesis is aimed to the illegal acts – described in this thesis in general as a part of this broad issue. The last part is about invalidity of legal acts in accordance with project of new civil Code. I have used explanation of related legal decisions and I believe they will be interesting part of my thesis. The thesis should show the global summary and systematically written view to the mistakes of legal acts in accordance with Czech civil Code.

Key words: legal acts, mistakes of legal acts, legal consequences of the legal acts' mistakes, invalidity of legal acts

Obsah:

Úvod.....	6
Zvolené metody zpracování.....	7
1 Právní úkony.....	8
1.1 Druhy právních úkonů.....	11
1.2 Smlouva – základní právní úkon.....	13
1.2.1 Kategorie smluvních závazkových právních vztahů.....	14
1.2.2 Proces vzniku smlouvy.....	17
2 Vady právních úkonů.....	19
2.1 Vady v náležitostech osoby.....	20
2.2 Vady v náležitostech vůle.....	21
2.2.1 Nedostatek svobody vůle.....	21
2.2.2 Nedostatek vážnosti vůle.....	22
2.2.3 Omyl.....	23
2.2.4 Tíseň.....	24
2.3 Vady v náležitostech projevu.....	24
2.3.1 Nesrozumitelnost projevu.....	25
2.3.2 Neurčitost projevu.....	25
2.3.3 Nedodržení stanovení formy projevu.....	27
2.4 Vady v náležitostech předmětu.....	27
3 Právní následky vadných právních úkonů.....	28
3.1 Neplatnost.....	29
3.2 Odporovatelnost.....	31
3.3 Odstoupení od smlouvy.....	31
4 Protiprávní úkony.....	32
5 Praktická část – vady právních úkonů v praxi.....	35
5.1 Výklad k judikátu k bezprávné výhružce a svobodě vůle (vady v náležitostech vůle).....	35
5.2 Výklad k judikátu k neurčitosti a srozumitelnosti veřejného slibu (vady v náležitostech projevu).....	39
6 Neplatnost právního úkonu podle návrhu nového občanského zákoníku.....	43
6.1 Právní jednání.....	43
6.2 Neplatnost právního jednání.....	44
6.2.1 Hlavní důvody neplatnosti.....	45
6.2.2 Následky neplatnosti.....	45
6.2.3 Relativní neúčinnost.....	47
Závěr.....	49
Použitá literatura a prameny.....	50
Knížní publikace.....	50
Judikatura.....	51
Právní předpisy.....	51
Ostatní zdroje.....	51

Příloha č.1

Příloha č.2

ÚVOD

Předmětem bakalářské práce jsou právní úkony, konkrétně jejich vady. Právní úkony jsou nejvýznamnějšími občansko-právními skutečnostmi, které jsou neoddělitelnou součástí života každého z nás. Každý člověk učiní během svého života, v průběhu každého dne, nespočet právních úkonů. Výjimkou jsou dny bez právního úkonu.

Právní úkon musí splňovat několik aprobovaných náležitostí, aby byl považován za platný a dal vzniknout právním následkům účastníky zamyšleným. V opačném případě, kdy právní úkon povinné náležitosti nesplňuje, je označován za vadný právní úkon. Právě těmito vadami v náležitostech právního úkonu se budeme na následujících několika stránkách zabývat. Zajímavým okruhem práce jsou právní následky vadných právních úkonů – neplatnost, odporovatelnost a možnost jednostranně odstoupit.

Domnívám se, že přestože denně činíme, jsme součástí nebo svědky právních úkonů, nejsme si toho dostatečně vědomi. Výsledkem je pak imperfektní právní úkon nesplňující obligatorní náležitosti a následně v některých případech vyvolá nežádoucí právní následky. Z kterých jsme mnohdy překvapeni, způsobují nám řadu problémů a v neposlední řadě jsou i často předmětem mezilidských a soudních sporů. Je tedy zřejmé, že oblast vad právních úkonů a právních následků vadných právních úkonů, se dotýká každého z nás. Tím se z ní stává téma zajímavé a praktické, zasluhující si jistě delší pojednání a pozornost. A to byl důvod, proč jsem si toto téma vybrala za své.

Pomocí srozumitelného výkladu a podrobné specifikaci této problematiky, je v této práci hledána a později nalezena odpověď na položenou otázku resp. naplněn cíl práce. Cílem mojí práce je podat ucelený systematicky zpracovaný náhled na tuto problematiku v souladu s platnou českou právní úpravou občanského zákoníku.

Zvolené metody zpracování

V práci bylo pracováno s více metodami při zpracování textu. V kapitole jedna až čtyři a šest byly použity metody a postupy založené předně na analýze. Pomocí rozboru byla zkoumána daná problematika jako celek a rozkladem na složky jednodušší jsme dospěli k jistým výsledkům. V kapitole pět byl použit výklad o judikátech, který vysvětluje vnitřní souvislosti, vývoj a objasňuje podstatu judikátů. Pracuji především s vlastními poznatky, myšlenkami, které pramení z rozboru judikátů, ty kombinuji s fakty a hodnoceními v nich uvedených. Výsledkem je konkrétní závěr. Zvolené metody, konkrétně analýza, byly využity z důvodu, že se jevila jako nejpraktičtější pro mě i pro čtenáře. Analýza zaručuje srozumitelnost, členitost, systematický vývoj, a je tedy v souladu se stanoveným cílem této práce, tj. podat srozumitelný, ucelený systematicky zpracovaný náhled na danou problematiku. V kapitole o judikátech byla použita výkladová metoda. Důvodem bylo čtenáře seznámit a poučit o uvedených soudních rozhodnutích, a to prostřednictvím vlastního výkladu. Moje myšlenka, použít vlastní výklad, pramenila z potřeby zaměřit se i na čtenáře „neodborníky“. Porozumět judikátu, uvědomit si jeho podstatu a zachytit jeho vývoj a závěr ve vlastním výkladu. A to je důležité. Judikáty ve svém v plném znění, na několika stránkách, si můžete přečíst v přílohách této práce.

1 Právní úkony

Při zamyšlení, co vlastně právní úkon je, většině lidí pravděpodobně vyvstane na mysl odpověď ve smyslu „veškeré dovolené lidské chování podle práva.“ To by ale pak znamenalo, že právním úkonem je přečtení knihy, poslouchání hudby, jízda výtahem apod. Absurdita takové závěru je intuitivně jasná, ale dokázat ji však není snadné. Prof. Knapp ve své publikaci uvádí pár příkladů ze života, z kterých je zřejmé, kdy se o právní úkon jedná a kdy nikoliv. Uveďme si dva z nich - vlastník automobilu, který v něm jede, vykonává právo, ale nekoná právní úkon. Půjčí-li někomu automobil, právní úkon koná. Vlastník ovocné zahrady, který se po ní prochází, koná své právo, nikoliv právní úkon. Utrhne-li si však pro sebe plod ze stromu, nabývá tím vlastnictví a je nutno tento úkon kvalifikovat jako právní. Laický závěr by tedy právní úkon definoval jako *činnost, kterou chce člověk něco udělat, něco změnit, něco získat. Například něco koupí, prodá, vymění, někoho anebo něco si objedná, něco si půjčí atd.* Vymezení právního úkonu podle něhož právním úkonem není každé chování podle práva si budeme objasňovat a blíže právně definovat v této kapitole.¹

Aplikace ustanovení § 34 občanského zákoníku (dále také „ObčZ“) stanovuje, že „**Právní úkon** je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.“ Z této právní definice je tedy zřejmé, že ne každé chování dle práva je právním úkonem, avšak pouze takové, které se uskutečňuje s vůlí způsobit právní následky. Ani bez **vůle** (subjektivní prvek), směřující ke způsobení právního následku, tj. k vzniku, změně, zajištění či zániku občanskoprávního vztahu, ani bez jejího **projevu** (objektivní prvek) nelze o právním úkonu hovořit.

Vůle jako psychický vztah jednatelova člověka k zamyšlenému (chtěnému) následku je nezbytným pojmovým předpokladem vzniku právního úkonu. Jinými slovy musí se jednat o vůli svobodnou. Právní relevanci má vůle odpovídající rozumové vyspělosti, jež odpovídá věku nezletilých jednatelů osob. *Projevem* vůle je jakákoli její vnější manifestace, tj. učinění vůle sdělnou, a tedy seznatelnou jiným osobám. Požadavek projevu vůle znamená, že vůle musí směřovat ke vzniku, změně nebo zániku právního vztahu.²

---

¹ Knapp, Viktor. Teorie práva. 1 vyd. Praha: C.H.BECK, 1995, str.142-143

² Knappová, Marta; Švestka, Jiří a kolektiv. Občanské právo hmotné (1). 3 vyd. Praha: Aspi, 2002, str.114-116

Podle vyjadřovacích prostředků se rozlišuje :

- projev výslovný, projev konkludentní a mlčky.

Pokud není v zákoně uvedeno jinak, zákon připouští obě varianty výslovného projevu – jeho ústní či písemnou formu. Výslovný projev může být učiněn řečí mluvenou, psanou i posunkovou. Úkon provedený jinak, než-li výslovně, který nevzbuzuje pochybnosti o tom, jakou vůli chtěl subjekt projevit, se nazývá konkludentní právní úkon (roztrhání listiny, přeškrtnutí podpisu atd.).³ Mlčky učiněný právní úkon – mluvíme o něm tehdy, pokud je právní úkon učiněn nečinností, tedy nekonáním v porovnání s projevem výslovným či konkludentním, které jsou vyjádřeny činem. Zde stojí za zmínku pravidlo, že v právu neplatí zásada, kdo mlčí souhlasí, nýbrž obecně platí zásada opačná, tj. kdo mlčí, nelze předpokládat, že souhlasí.

Obsahem právního úkonu je určení práv a povinností (včetně podmínek pro vznik či další rozvoj právního vztahu) právního vztahu, právním úkonem založeného či změněného. Tato práva a povinnosti jsou určeny především právními předpisy a dále mohou vyplývat z dohod mezi účastníky v souladu s kogentními právními ustanoveními zákona. Někdy mohou též práva a povinnosti vzniknout z rozhodnutí příslušného státního orgánu (např. soud při vypořádání spoluvlastnictví přikáže věc do vlastnictví jednoho účastníka řízení a zároveň mu uloží povinnost zaplatit druhému účastníkovi určitou sumu peněz). *Složky podstatné* jsou takové části právního úkonu, které jsou na základě právních předpisů nebo svobodné vůle účastníků ve smlouvě stanoveny jako minimální obsah a jsou podmínkou jeho platnosti. (např. druh zboží, jeho cena, předmět smlouvy, ale také takové podmínky, na které sice zákon nehledí jako na podstatné, ale sami účastníci je považují za právně relevantní, jinak by právní vztah neuzavřeli). *Složky pravidelné* se v právních úkonech pravidelně vyskytují, ale nejsou podmínkou pro jejich platnost (např. kvalita zboží, dohoda o době plnění). *Složky nahodilé* se v právních úkonech vykytují individuálně a nahodile (např. stanovení doby, podmínky).⁴

Obsahem právních úkonů mohou být i **podmínky** – právní účinky právního úkonu mohou být učiněny závislými na jakékoliv skutečnosti, o které subjekty právního úkonu v době jeho vzniku neví, zda se splní, tj. na podmínce.

³ Tomancová, Jaroslava; Schelle, Karel a kol. Právní nauka. 6.vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, str.21

⁴ Pavlátová, Jarmila a kol. Základy práva. 1 vyd. Praha: SNTL, 1982, str.60

Základní dělení podmínek, které má v občanském právu důležitý význam:

1. odkládací podmínky (suspensivní)

2. rozvazovací podmínky (rezolutní)

V případě neurčitosti má odkládací podmínka přednost před rozvazovací podmínkou. *Odkládací podmínka* je taková, kde právní účinky právního úkonu nastanou plněním odkládací podmínky. Do té doby existuje tzv. stav nejistoty, kdy se neví, zda-li učiněný právní úkon, který je platný, avšak není ještě účinný. Právní úkon nabude právní účinky ex nunc splněním odkládací podmínky. Nesplnění odkládací podmínky bude mít naopak za následek, že dosud neúčinný právní úkon již účinnosti nenabude. *Rozvazovací podmínka* je taková, jestliže na jejím splnění závisí, zda následky již nastalé pominou. I zde existuje do splnění, nesplnění či zmaření podmínky nejistota. Splněním rozvazovací podmínky ztrácí právní úkon ex nunc nastalé právní účinky.⁵ Nesplněním této podmínky znamená, že nastalé právní účinky trvají i nadále, nebo-li přestávají být podmíněné. Podmínky lze sjednat všude, kde to zákon výslovně nevylučuje, jak to činí např. § 478 občanského zákoníku ohledně podmínek připojených k závěti anebo v § 466 občanského zákoníku ohledně odmítnutí dědictví s podmínkami.⁶

Určení existence rozvazovací podmínky v konkrétním případě bylo předmětem rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Odo 1392/2004, ze dne 27.9.2006 a ten uvádí: .....„Podle § 36 odst. 2 ObčZ je podmínka odkládací, jestliže na jejím splnění závisí, zda právní následky úkonu nastanou. Podmínka je rozvazovací, jestliže na jejím splnění závisí, zda následky již nastalé pominou. Odvolací soud ustanovení článku IV. bodu 2 smlouvy o postoupení pohledávek neposoudil jako rozvazovací podmínku, nýbrž jako dohodu o dalším důvodu neplatnosti smlouvy. Přitom dovodil, že ustanovení § 38 a násl. ObčZ obsahující právní úpravu neplatnosti právního úkonu má kogentní charakter a tyto důvody nelze proto dohodou stran rozšiřovat; smluvní strany si proto nemohou sjednat jiný, než zákonem stanovený důvod neplatnosti smlouvy, a proto pokud tak učinili v dané věci účastnice smlouvy o postoupení pohledávek, je takové ujednání neplatné pro rozpor se zákonem, přičemž výklad neplatného ujednání provádět nelze. Podle odvolacího soudu nemůže být podmínkou to, zda účastník smlouvy splní povinnost vyplývající ze smlouvy, tedy to, zda zaplatí či nezaplatí úhradu za postoupené pohledávky, neboť jde o skutečnost

⁵ Švestka, Jiří a kolektiv. Občanský zákoník (komentář). 1.vyd. Praha: Frances, 1991, str.93

⁶ <http://pravniradce.ihned.cz/c1-20246330>

jednajícímu známou, když podmínka je takovým vedlejším ujednáním, kterým se účinky právního úkonu činí závislými na skutečnosti, o níž jednající neví, zda se splní. *Výše uvedený závěr odvolacího soudu není správný. Pokud jedním z hlavních závazků ve smlouvě je zaplacení ceny za poskytnuté plnění, není žádného důvodu, aby ve smlouvě nebyla sjednána rozvazovací podmínka spočívající v nezaplacení příslušné ceny povinným; volba automatického zániku smlouvy vyvolaného naplněním rozvazovací podmínky je pak logická.*⁷

1.1 Druhy právních úkonů

Právní úkony lze klasifikovat podle různých kritérií a občanské právo upravuje množství různých právních úkonů, zaměřených na dosažení určitého cíle.

1) *Právní úkony jednostranné, dvoustranné, vícestranné*

U jednostranného právního úkonu (unilaterální) je dostačující projev vůle jedné strany subjektu právního vztahu, aby právní úkon vznikl. Právní účinky jednostranných právních úkonů nejsou závislé na tom, zda druhý subjekt právního vztahu s nimi souhlasí či nikoliv. Typickým příkladem jednostranného právního úkonu je např. testament, odstoupení od smlouvy, uznání dluhu či výpověď. Dvoustranný právní úkon (bilaterální) vznikne tzv. konsenzem, tj. tím, že se setkají obsahově shodné jednostranné právní úkony dvou účastníků, tedy shodné projevy vůle (např. smlouva, dohoda). Vícestranný právní úkon (multilaterální) předpokládá vzájemný a obsahově shodný projev vůle více účastníků (např. smlouva o sdružení, veřejná soutěž).⁸ Poznámkou na závěr je, že stranu právního úkonu nelze zaměňovat se subjektem úkonu. Na jedné straně může vystupovat i více subjektů (pluralita subjektů) – jejich počet není omezen.

2) *Právní úkony adresované a neadresované*

Adresované právní úkony jsou vždy někomu konkrétnímu určeny, adresovány a v okamžiku doručení se právní úkon stává účinný. Ty neadresované vůči určitým subjektům nesměřují (např. veřejná soutěž) a účinnosti nabývají samotným projevem vůle.

---

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 32 Odo 1392/2004, ze dne 27.9.2006

⁸ Knappová, Marta; Švestka, Jiří a kolektiv. Občanské právo hmotné (1). 3 vyd. Praha: Aspi, 2002, str.119-120

3) *Právní úkony úplatné a bezplatné*

Podle majetkového naplnění se právní úkony rozlišují na úplatné či bezplatné. O úplatných právních úkonů strana, která činí právní úkon, dostává protihodnotu (protiplnění), a to formou: v penězích, v jiných hodnotách (např. konání, opomenutí, zboží za zboží atd.). Není-li protihodnota smluvena, jde o právní úkon bezplatný (např. darování).⁹

4) *Právní úkony synallagmatické, asynallagmatické*

Jak už napovídá latinský původ slova „synallagma“ – vzájemnost, je pro tyto právní úkony typická vzájemná vázanost plnění. Synallagmatické závazky jsou takové, z nichž vyplývají subjektům vzájemná práva a vzájemné povinnosti - plnění je tedy vzájemně podmíněné. Např. z kupní smlouvy je prodávající zavázán předat předmět plnění proti zaplacení kupní ceny a kupující je zavázán zaplatit cenu při převzetí koupeného zboží. U asynallagmatických právních úkonů popsaná vázanost není. Zákon vak v praxi toto rozlišení právních úkonů nepoužívá a odborná literatura toto dělení pojímá odlišně.¹⁰

5) *Právní úkony kauzální a abstraktní*

Učebnice prof.Knappové uvádí: „Kauzou občanskoprávních vztahů se rozumí – na rozdíl od právního důvodu, tj. právní skutečnosti zakládající práva a povinnosti - bezprostřední hospodářský cíl (účel), resp. bezprostřední ekonomický důvod vzniku právního vztahu (např. směna, darování, poskytnuté půjčky atd.). Tak např. právním důvodem koupit věc z peníze je kupní smlouva, zatímco kauzou tohoto závazku je směna zboží za peníze.“¹¹ Toto vysvětlení je podle mého názoru nejvíce výstižné a srozumitelné. Kauzální úkony jsou ty, ve kterých je uvedena kauza (je jich většina) naproti tomu úkony abstraktní vyjádřenou kauzu nemají (např. směnky, šeky).

6) *Právní úkony mezi živými a úkony pro případ smrti*

U těchto úkonů je rozhodujícím kritériem okamžik jejich účinků. Právní úkony mezi živými způsobují účinky za existence života jednající osoby. Právní následky úkon pro případ smrti nastanou až po smrti. Jsou jimi závět' a vydědění.

---

⁹ Knappová, Marta; Švestka, Jiří a kolektiv. Občanské právo hmotné (1). 3 vyd. Praha: Aspi, 2002, str.120

¹⁰ Švestka, Jiří a kolektiv. Občanský zákoník (komentář) . 1.vyd. Praha: Frances, 1991, str.380

¹¹ Knappová, Marta; Švestka, Jiří a kolektiv. Občanské právo hmotné (1). 3 vyd. Praha: Aspi, 2002, str.121

7) Právní úkony formální, neformální

Podle požadavku zákona na existenci určité formy se úkony dělí na formální či neformální. Např. u smlouvy pro převod vlastnictví je předepsaná nejen písemná forma, ale také podmínka, že písemné projevy vůle musí být na téže listině. V praxi je časté, že si subjekty pro právní úkon zvolí samy určitou formu (nejčastěji půjde o písemnou formu).

8) Právní úkony pojmenované, nepojmenované

Pojmenované (nominátní) právní úkony, zejména smlouvy, které se běžně v občanskoprávním styku vyskytují jsou v zákonu upraveny a pojmenovány. S těmito smlouvami se setkáváme často a jejich použití se masově opakuje. Jedná se např. o kupní smlouvu, smlouvu o přepravě, smlouvu o dílu, smlouvu o půjčce atd. Podle ustanovení § 51 ObčZ však mohou účastníci uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště upravena, neodporuje-li obsahu a účelu zákona. V tomto případě mluvíme o právních úkonech nepojmenovaných (inominátní), které jsou běžnou praxí.¹² Smluvní strany tak mohou uzavřít smlouvu s atypickým, vlastním pojmenováním (např. smlouva o chovu koní s pozdějším odkupe koní atd.).

1.2 Smlouva – základní právní úkon

Důležité a zvláštní místo nejen mezi právními úkony ale v právním světě vůbec má smlouva. Smlouva představuje nejčastější právní důvod vzniku závazkových vztahů jak v právu občanském, tak obchodním. Z tohoto důvodu nejrozsáhlejší část občanských zákoníků tvoří ustanovení o závazcích ze smluv. Její role je velmi důležitá a občanský zákoník na řadě míst její význam zdůrazňuje jako prevenci, jako jednu z forem ochrany občanskoprávních vztahů. Definici smlouvy v občanském zákoníku nenajdeme, § 43 ObčZ pouze stanovuje: „*Účastníci jsou povinni dbát, aby při úpravě smluvních vztahů bylo odstraněno vše, co by mohlo vést ke vzniku rozporů.*“ Obecná definice smlouvy by tedy zněla asi následovně: smlouva je ujednání dvou nebo více stran spočívající ve vzájemně a obsahově shodných projevech vůle, které mají za následek vznik, změně nebo zániku práv a povinností. Jde o tzv. *konsens* mezi oběma smluvními stranami. Je tedy možné, aby

---

¹² Knapp, Viktor .Teorie práva. 1.vyd.Praha: C.H.BECK, 199, str.143

smluvní strany upravili celý obsah své smlouvy konsenzem ? Ano, je to možné. Jak Prof.Knapp uvádí ve své publikaci, zákon připouští autonomii vůle smluvních stran a však obsah nesmí být v rozporu s kogentními normami zákona (odchýlení od norem dispozitivních zákon připouští). Právo kogentní je silnější než lex contractus (shodná vůle stran). Smluvní strany tedy mohou uzavřít smlouvu v níž si obsah práv a povinností určí dle vlastní dohody za podmínky uvedené v § 51 ObčZ.¹³

1.2.1 Kategorie smluvních závazkových právních vztahů

Závazky mezi osobami vznikají především ze smluv. Závazkové právní vztahy založené smlouvami můžeme dělit podle různých hledisek. Jejich členění se dle mého zjištění v odborné literatuře liší a není zcela sjednocené. Kategorie dělení jsem pojala po svém v souladu se základním členěním smluvních vztahů v použité literatuře.

1) Smlouvy na plnění - smlouva zavazuje své strany, a to obě nebo alespoň jednu z nich, k určitému plnění.

2) Smlouvy ve prospěch třetího – občanský zákoník závazky k tíži třetího nepřipouští. Takový závazek by byl porušením občanskoprávní regulace rovnosti subjektů (§ 2 odst.2 ObčZ). Smlouva ve prospěch třetího může být jakéhokoliv typu či může jít i o smlouvu nepojmenovanou. Smlouva platí pouze mezi dvěma osobami až do chvíle, kdy s ní třetí osoba projeví souhlas (např. objednávka květin pro osobu odlišnou od toho, kdo květiny objednává. Květiny je třeba doručit této třetí osobě, a pokud ta s tím neprojeví souhlas, je třeba je doručit tomu, kdo je objednal).

3) Smlouvy o smlouvě budoucí (§ 50a ObčZ) - účelem smlouvy o uzavření budoucí smlouvy je zajistit, aby v budoucnu byla uzavřena určitá smlouva. V praxi je tomu tak, že prozatím z různých důvodů nelze mezi smluvními stranami realizovat celý obsah smlouvy, takže tato smlouva nemůže hned vzniknout. Lze ji uzavřít o jakékoliv budoucí smlouvě (ať se jedná o smlouvu pojmenovanou či naopak). Předpokladem platnosti smlouvy o smlouvě budoucí je jednak její písemná forma a určení podstatných náležitostí smlouvy, která má být uzavřena a také doba, do kdy má být tato smlouva uzavřena. Je-li takováto smlouva stranami platně uzavřena, vzniká v budoucnu stranám povinnost smlouvu uzavřít.

---

¹³Švarc, Zbyněk a kol. Základy soukromého práva. 1.vyd.Praha: Prospektrum, 1998, str.103-104

Není-li povinnost uzavřít smlouvu splněna, lze se jejího uzavření domáhat i např. soudní cestou. Odmítnutí uzavření určité smlouvy lze pouze v případě, že by došlo k podstatné prokazatelné změně okolností.¹⁴

4) Smlouvy konsenzuální a reálné – smlouvy konsenzuální vznikají okamžikem souhlasných projevů vůle obou stran, tj. nastává její zamyšlený účel samotným uzavřením smlouvy. Smlouvy reálné vznikají až zrealizováním – odevzdáním věci druhé straně (např. smlouva příkazní je uzavřena souhlasem stran, ale smlouva o půjčce až poskytnutém peněz). Je tedy nutný nejen souhlasný projev vůle obou stran, ale aby nastala ještě další právní skutečnost, tj. poskytnutí věci. (např. smlouva o půjčce).¹⁵

5) Smlouvy úplatné a bezplatné – úplatné smlouvy jsou takové, kde se něco poskytuje za vzájemné plnění – protiplnění, a to zejména za peníze. V bezplatné smlouvě znamená poskytnout něčeho bez vzájemného plnění, strana poskytující určité plnění nárok na úplatu. V praxi se více setkáme se smlouvami úplatnými (např. kupní smlouva, nájemní smlouva). Výskyt bezplatných smluv je spíše výjimečným jevem (např. smlouva darovací).

6) Smlouvy synallagmatické, asynallagmatické – podstatou smluv synallagmatických je vznik vzájemných – recipročních závazků pro obě strany. Kdy za poskytnuté plnění je povinna druhá strana zaplatit (např. smlouva o skladování, smlouva nájemní apod.). U asynallagmatických smluv je nositelem povinnosti pouze jedna ze smluvních stran (např. smlouva o půjčce, výpůjčce).

7) Smlouvy formální, smlouvy neformální – ke smlouvám formálním patří ty, které nemají právními normami stanovenou určitou formu jako podmínku platnosti. Pokud je pro platnost podle právních norem nutná určitá forma projevu vůle, jde o smlouvu neformální. Obecně zákon nepředepisuje, že by smlouvy musely být uzavírány pouze v písemné či ústní formě. Jak už bylo v této práci uvedeno, pouhé mlčení není souhlasem. Smlouva tedy může být uzavřena v jakékoliv formě, pokud je z ní zřejmé, co strany zamýšlejí a chtějí. Písemně musí být uzavřena smlouva, předepisuje-li to zákon a také požaduje-li to jedna ze

---

¹⁴ Dědič, Jan a kol. Učebnice práva. 1 vyd. Praha: Prospektrum, 1995, str.121

¹⁵ Knappová, Marta; Švestka, Jiří a kolektiv. Občanské právo hmotné (2). 3.vyd. Praha: Aspi, 2002, str.88

stran. Zajímavým bodem je – provádění případných změn již uzavřených smluv. Platí zde totiž odlišná zásada pro smlouvy uzavírané dle občanského zákoníku a podle obchodního zákoníku. Podle ObčZ totiž může být písemně uzavřená smlouva změněna pouze písemně. Podle obchodního zákoníku může být písemně uzavřená smlouva změněna i ústně.

8) Smlouvy adhezní (formulářové) – tyto smlouvy se v dnešní době používají čím dál častěji, takže není výjimkou se s nimi v běžném či profesním životě setkat. Jedná se o typ smluvního vztahu, kde jedna strana může návrh druhé strany pouze přijmout či odmítnout a nemá zde možnost pro vyjádření se, připomínky apod. Návrh modifikace těchto smluv je nepřípustná. Akceptant může smlouvu, kterou obdržel pouze přijmout nebo odmítnout. Dle mého názoru jde o meze smluvní svobody, jako složky nutné ke vzniku smlouvy. Problém je ve většině případů v tom, že silnější smluvní strana je často v postavení monopolního poskytovatele určité služby, která je pro druhou stranu nepostradatelná. A tak druhé straně nezbývá nic jiného, než-li smlouvu podepsat. Charakter adhezní smlouvy mají např. smlouvy o účtu v bance, různé druhy spotřebitelských smluv, všeobecné obchodní podmínky společností či třeba pojistné smlouvy.

9) Spotřebitelské smlouvy – smluvními stranami jsou dodavatel a spotřebitel. Dodavatelem je osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své podnikatelské činnosti. Spotřebitelem je naopak osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nejedná. Nejedná se o žádný zvláštní typ smlouvy. Spotřebitelskou smlouvou může být v zásadě kterýkoliv typ smlouvy uvedený výše, spotřebitelskou smlouvou může být i smlouva nepojmenovaná. Obecné zásady spotřebitelských smluv chrání spotřebitele před nekalými smluvními ujednáními. Platí, že smluvní ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. V rámci spotřebitelských smluv je zákonem upraveno (§ 53 ObčZ) také uzavírání těchto smluv prostředky komunikace na dálku (smlouvy distanční). Zákon zejména stanoví, že spotřebiteli musí být poskytnuty veškeré potřebné informace o dodavateli, o zboží nebo službě, jež je předmětem plnění, o ceně atd. Právo spotřebitele odstoupit od smlouvy, byla-li smlouva uzavřena při použití prostředků komunikace na

dálku např. telefon, reklama s objednávkovým tiskopisem, internet, teleshopping atd.), je 14 dní od převzetí plnění bez udání důvodů a sankcí.¹⁶

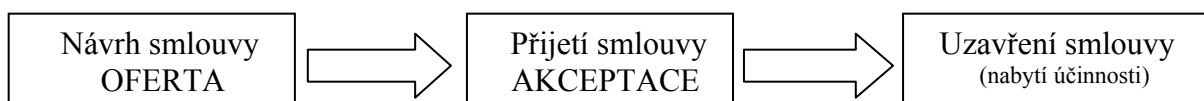
1.2.2 Proces vzniku smlouvy

Celý proces vzniku smlouvy, který vede k jejímu uzavření je poměrně složitou a zdoluhavou záležitostí. Z vlastní praxe mohu říci, že jde však o zcela individuální případy, kdy samotný proces ovlivňuje řada faktorů. Přesto jsem zastáncem smluv konsensních, před smlouvami adhezními, který proces vzniku smlouvy nerespektují a popírají smluvní svobodu.

Obecná právní úprava postupu uzavírání smluv je upravena v občanském zákoníku (§ 43a a násl. ObčZ). Obchodní zákoník upravuje pouze doplňky specifické pro podnikatelské subjekty (§ 269 a násl.ObchZ).

Proces vzniku smlouvy předpokládá existenci těchto složek :

1. návrhu (oferty);
2. přijetí návrhu (akceptaci);
3. uzavření smlouvy – přijatý návrh nabývá účinnosti ;
4. vzájemnou shodu vůle subjektů (konsens).

Obr.1 Pojetí procesu vzniku smlouvy. (Knappová, 2002, s. 124)

Dle ustanovení § 43a ObčZ je **návrh na uzavření smlouvy** považován za návrh, pokud: směřuje k uzavření smlouvy, je určen jedné nebo více určitým osobám a je dostatečně určitý. Smlouva představuje dvoustranný právní úkon, je tedy třeba, aby některá ze stran učinila návrh na uzavření smlouvy a druhá strana tuto nabídku (v praxi mnohdy

¹⁶ Knappová, Marta; Švestka, Jiří a kolektiv. Občanské právo hmotné (2). 3.vyd. Praha: Aspi, 2002, str.93-95

označována jako objednávka) přijala – akceptovala. Návrh je závazný, tzn. působí ode dne, kdy dojde subjektu, jemuž je určen.

Zákon stanovuje princip odvolatelnost návrhu:

- a) nabídka, označená jako neodvolatelná, může být zrušena, jestliže projev o jejím zrušení dojde adresátovi nabídky dříve než nabídka sama nebo nejpozději současně s ní (§ 43a odst. 2);
- b) neoznačená nabídka za neodvolatelnou může být revokována, pokud její odvolání dojde adresátovi nabídky dříve, než ten odeslal přijetí nabídky;
- c) přijetí nabídky může být odvoláno jen tehdy, došlo-li oferentovi nejpozději současně s přijetím;
- d) nabídka nemůže být odvolána během lhůty pro její přijetí a pokud v nabídce byla vyjádřena její neodvolatelnost.¹⁷

Co se týče ústní nabídky, ta zaniká, pokud není přijata ihned. Subjekt jí není nadále vázán.

Přijetí návrhu (akceptace) na uzavření smlouvy je rovněž jednostranný právní úkon adresovaný navrhovateli, kterým přijímací subjekt (akceptant) projevuje vůle přijmout návrh a tak uzavřít smlouvu. Konkrétní délka lhůty pro přijetí návrhu (akceptační lhůty) ze zákona nevyplývá, měla by být obsažena v návrhu. Není-li takto uvedena, je třeba návrh přijmout v době přiměřené s ohledem na povahu smlouvy a rychlost prostředků, které byly použity pro zaslání návrhu. Od kdy akceptační lhůta začíná běžet, se stanoví v § 43b odst. 3 ObčZ. Za dobu přijetí se považuje okamžik, kdy byl přijatý návrh doručen na adresu navrhovatele (nestačilo by tedy kdyby v té lhůtě byla odeslána – třeba doporučeně). Pozdní přijetí je považováno za účinné, pokud o této skutečnosti byla osoba, které byl návrh určen vyzrozuměna. Je-li návrh určen dvěma či více osobám a z obsahu je patrné, aby se všechny osoby staly subjekty smlouvy, smlouva je uzavřena až okamžikem přijetím všech těchto subjektů.¹⁸

Uzavření smlouvy definuje ustanovení § 44 ObčZ: „*Smlouva je uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabývá účinnosti. Mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamenají přijetí návrhu.*“

¹⁷Švestka, Jiří a kolektiv. Občanský zákoník (komentář). 1.vyd. Praha: Frances, 1991, str.111-113

¹⁸Švarc, Zbyněk a kolektiv. Základy obchodního práva. 2.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, str.202

Obsahuje-li přijetí návrhu změny či doplňky, představuje odmítnuté návrhu a zároveň nový návrh smlouvy. Má-li být smlouva v takovém případě uzavřena, musel by být tento nový návrh přijat druhou stranou.

Zajímavou oblastí procesu vzniku smlouvy je její **platnost versus účinnost**. Ze své zkušenosti se domnívám, že tyto pojmy jsou předmětem častých nedorozumění a sporů. Od platnosti smlouvy je třeba rozlišovat její účinnost, která nemusí vždy nastat zároveň s její platností (i když ve většině případů tomu tak je).

Zákon upravuje dva případy, kdy tomu tak je:

1) § 47 ObčZ – k účinnosti smlouvy je ještě třeba rozhodnutí příslušného orgánu. Smlouva je tedy platná již okamžikem uzavření avšak účinnost, tedy zamyšlené právní účinky a možnost se domáhat úspěšně plnění ze smlouvy nastane teprve okamžikem pravomocného rozhodnutí. 2) § 36 odst. 2 ObčZ – smlouva byla uzavřena s odkládací podmínkou.¹⁹

2 Vady právních úkonů

Zákon spojuje s právními úkony následky, které byly zamýšleny ze strany subjektů právního vztahu pouze tehdy, jestliže právní úkon splňuje náležitosti požadované zákonem. Pokud právní úkon tyto náležitosti nespĺňuje, nemohou s ním být spojeny právní následky, které chtěli účastníci vyvolat, naopak vznikají právní následky odlišné. K tomu, aby právní úkon byl způsobilý vyvolat patřičné právní následky a byl označován za platný úkon bez vad, je třeba – vedle existence projevu vůle – naplnění stanovených (aprobovaných) podmínek, označovaných jako **náležitosti právního úkonu**. Pokud právní úkon tyto náležitosti nespĺňuje mluvíme o nedostatku právního úkonu a právní úkon je označován za **vadný právní úkon**. S vadou právního úkonu jsou spojeny následky, a to odpovídající povaze vady. Velmi často je to neplatnost právního úkonu, mohou to však být i jiné právní následky, např. odstoupení od smlouvy atd. (podrobně o právních následcích vadných právních úkonů v kapitole č. 3). Pokud někdo z neplatného právního úkonu již plnil, může žádat vrácení toho, co splnil (§ 451 odst.2 a § 457 ObčZ). Naopak vznikla-li někomu

---

¹⁹ Dle § 36 odst. 2 ObčZ jde o podmínku odkládací, jestliže na jejím splnění závisí, zda právní následky úkonu nastanou. Pokud bude smlouva obsahovat takovouto podmínku, účinnost (právní následky) jinak platné smlouvy nastane teprve tehdy, až se splní podmínka (např. až se oženíš daruji ti auto).

v důsledku neplatnosti právního úkonu škoda, může se podle § 42 ObčZ domáhat její náhrady, proti tomu, kdo neplatnost právního úkonu zavinil.²⁰

Předpokladem platnosti právního úkonu je splnění těchto náležitostí:

- 1) Náležitosti osoby
- 2) Náležitosti vůle
- 3) Náležitosti projevu
- 4) Náležitosti předmětu

Jde o znaky kumulativní. Pokud tedy některý z těchto znaků – náležitostí chybí - není splněn, nemůže jít o platný právní úkon. Na několika dalších stranách této práce se budeme s vadami v jednotlivých náležitostech podrobně zabývat a seznamovat, jak po stránce teoretické tak i praktické.

2.1 Vady v náležitostech osoby

Náležitosti osoby znamenají v první řadě, že subjekt, který právní úkon činí, má **způsobilost k právním úkonům** (§ 38 ObčZ). *Plná způsobilost k právním úkonům* se nabývá zletilostí (k tomu podle našeho práva dochází dosažením věku osmnácti let nebo uzavřením manželství – což je přípustné u osob starších šestnácti let, avšak jen se souhlasem soudu). I když způsobilost k právním úkonům nabývá v plném rozsahu až zletilostí, neznamená to však, že nezletilá osoba nemá žádnou způsobilost k právním úkonům. Ustanovení § 9 ObčZ doslova říká: *„Nezletilý mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku.“* Způsobilost nezletilých osob je tedy omezená, nikoliv však nemožná a nezletilé osoby mohou ve vztahu ke svému dospívání činit pouze takové úkony, které odpovídají jejich vyspělosti. Do výše uvedené skupiny však patří i osoby, které byly buď zbaveny způsobilosti k právním úkonům či byly omezeny ve způsobilosti k právním úkonům soudním rozhodnutím (§ 10 ObčZ). Za neplatný právní úkon bude rovněž považován úkon, kdy jednající jednal v duševní poruše, která ho činí k tomuto úkonu nezpůsobilou, přestože nedošlo ke zbavení či omezení způsobilosti soudním rozhodnutím. Pod duševní chorobou podle § 38 odst.2 ObčZ je třeba rozumět i přechodnou duševní chorobu (jednorázový stav opilosti, požití omamných látek atd.). Jestliže osoby, které

---

²⁰ Fiala, Josef. Občanské právo (1). 1.vyd.Brno: Doplněk, 1982, str.24

nejsou způsobilé k právním úkonům dle výše uvedeného, vzdor tomu samy učiní právní úkon, je právní úkon neplatný. V tomto případě jde o absolutní neplatnost.²¹

2.2 Vady v náležitostech vůle

Náležitosti vůle jsou především její **svoboda, vážnost** a zároveň **absence omylu a tísně**.

2.2.1 Nedostatek svobody vůle

Svoboda vůle je rovněž nezbytnou součástí právního úkonu, bez níž nemůže vzniknout platný právní úkon. Svobodou se rozumí vznik **volního rozhodnutí a svoboda jejího projevu** (zfalšovaný podpis nebo dodatečně změněná listina rozhodně svobodnou vůlí jednajících nevyjadřuje). Nedostatkem svobody vůle je dle zákona jednání pod nedovoleným nátlakem ze strany druhého účastníka nebo třetí osoby. Občanskoprávní teorie považuje svobodu vůle za vyloučenou při působení těchto okolností – fyzické násilí a bezprávní výhrůžka. O přímém *fyzickém donucení* mluvíme v případě, kdy byl právní úkon učiněn v důsledku skutečně vykonaného fyzického donucení (není dostačující pouze vyřčená hrozba fyzickým násilím, ale o fyzickém donucení mluvíme pokud je na jednající osobě fyzické násilí skutečně vykonáno). Mezi případy fyzického násilí se uvádí i vedení ruky jiné osoby, aby se podepsala.²²

Je-li právní úkon učiněn v důsledku psychického donucení jedná se o *bezprávnou výhrůžku (protiprávní)*. Výhrůžka je právně relevantní při splnění těchto podmínek: **1.** musí být protiprávní (jestliže se v ní hrozí něčím, co není dovoleno učinit); **2.** druh a intenzita výhrůžky musí splňovat určitý stupeň strachu a obav; **3.** výhrůžka musí být adresována přímo osobě, jehož právní úkon se vynucuje.²³ V praxi se častěji setkáváme s formou bezprávné výhrůžky, než-li s fyzickým donucením. V obou případech je výsledek shodný - vlastní vůle jednajícího v podstatě zaniká a je nahrazena vůlí donucujícího. Právními následky obou druhů nátlaků je absolutní neplatnost právního úkonu.

---

²¹ Varvařovský, Pavel. Základy práva. 2. vyd. Praha: Aspi, 2009, str. 54

²² Plecítý, Vladimír; Vrabec, Josef; Salač, Josef. Základy občanského práva. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, str. 31-32

²³ Knappová, Marta; Švestka, Jiří a kolektiv. Občanské právo hmotné (1). 3. vyd. Praha: Aspi, 2002, str. 128

O právní výhrůžku se nejedná a lze tak dovodit z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 135/2007, ze dne 26. 8. 2009, kde se uvádí: „.....Hrozí-li však někdo tím, co je oprávněn provést a čím je oprávněn hrozit za tím účelem, aby druhou stranu přiměl k určitému jednání, nejde o bezprávnou výhrůžku, ale o oprávněný nátlak, který nemůže být důvodem neplatnosti právního úkonu uzavřeného pod jeho vlivem. Okolnosti vylučující svobodu vůle jednajícího musí mít přitom základ v objektivně existujícím a působícím stavu, nestačí tedy, jestli si jejich existenci jednající jen představuje, ale není-li pro ně objektivní důvod, a současně se musí stát pohnutkou pro projev vůle jednající dotčené osoby tak, že jedná ke svému neprospěchu.“²⁴

2.2.2 Nedostatek vážnosti vůle

Vůle subjektu není považována za vážnou, pokud jednající ve skutečnosti nemá zájem na tom vyvolat právní následky právního úkonu. V praxi to pak vypadá tak, že **vůle skutečná je v rozporu s vůlí projevenou**. Příkladem lze uvést vůli učiněnou v žertu, jako součást hry, učiněnou jako by „naoko“ apod.).²⁵ Překážkou vážnosti vůle je i simulace, jedná se o tzv. *právní úkony simulované (předstírané)*. Jak už ze samotného názvu vyplývá osoba, která činí tento právní úkon se chová tak, jako by chtěla konat jiný právní úkon, než ten, který sama činí. Se simulací souvisí právní úkon *disimulovaný (zastřený)*, kdy právním úkonem simulovaným je zastírán jiný právní úkon míněný však vážně (např. předstírání – simulaci uzavření kupní smlouvy, ve skutečnosti mají na mysli smlouvu darovací. Kupní smlouva je simulovaný, darovací smlouva je disimulovaný právní úkon). Na existenci vůle se tedy při jejím projevu usuzuje především z objektivních skutečností, tj. z okolností, za kterých byl projev vůle učiněn naopak se nepřihlíží k vnitřní pohnutce (motiv) projevené vůle. Takováto pohnutka je zcela irelevantní.²⁶

---

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 135/2007, ze dne 26. 8. 2009

²⁵ Fiala, Josef. Občanské právo (1). 1.vyd.Brno: Doplněk, 1982, str.24

²⁶ Švestka, Jiří a kolektiv.Občanský zákoník (komentář) . 1.vyd. Praha: Frances, 1991, str.380

2.2.3 Omyl

Právní podstata **omylu ve vůli** je nesoulad mezi právními následky, které účastník úkonem zamýšlel vyvolat, a mezi následky, které skutečně vyvolal. Nevědomá neshoda vůle a projevu je **omylem v projevu**. V souladu s ustanovením § 49a ObčZ má omyl za následek neplatnost právního úkonu tehdy, pokud:

- omyl vychází ze skutečnosti – okolnosti, které jsou pro právní úkon rozhodující, tzv. omyl podstatný (např. osoba by věc nekoupila, kdyby věděla, že se jedná o kopii a nikoliv originál);
- osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm, ač ho sám nevyvolala, se zřetelem ke všem okolnostem musela vědět;
- omyl byl vyvolán osobou, které byl právní úkon určen úmyslně bez ohledu na to, byl-li omyl rozhodující (podstatný) či nikoliv.

Omyl v pohnutce (vzdálenější motiv, či konečný cíl chování), která obvykle netvoří součást vůle, nečiní právní úkon neplatným. Omyl způsobený úmyslně je vždy považován za neplatný.

Bližší vysvětlení k výkladu § 49a ObčZ podává rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 1560/2006, ze dne 26. 2. 2009: „.....Ustanovení § 49a ObčZ pojednávající o omylu jednajících osoby není možno vykládat tak, že na jeho základě je osoba, která se omylu dovolává, zbavena povinnosti podle okolností konkrétního případu sama si zajistit odpovídající míru objektivních informací o okolnostech, resp. skutečnostech, které má za rozhodující pro uskutečnění zamýšleného právního úkonu. To se zvyrazňuje především v případech, kdy jde např. o skutečnost (resp. skutečnosti) odborného charakteru, v níž jednajících osoba příslušné odborné znalosti nemá. Zanedbání požadavku okolnostem přiměřené péče jednajících osoby zajistit si odpovídající objektivní informace pro posouzení existence předpokladů, které jsou pro ni z hlediska uvažovaného právního úkonu významné (resp. rozhodné), je proto způsobilé zpochybnit možnost účinně se ve smyslu § 49a obč. zák. dovolat tímto počínáním ovlivněného omylu. **O omluvitelný omyl**, kterým je pravidelně omyl jednajících osoby týkající se skutkových okolností (error facti), pak nepochybně nejde, byl-li omyl jednajících osoby zaviněn její nedbalostí při využití možnosti ověřit si skutečnosti rozhodné pro uskutečnění zamýšleného právního úkonu. Jinak řečeno, o omyl, který lze omluvit, nepůjde tehdy, měla-li jednajících (a omylu se pak dovolávajících) osoba možnost se takovému omylu vyhnout vlastní pečlivostí při seznání skutečností

rozhodujících pro uskutečnění právního úkonu. Nelze totiž akceptovat, že by bylo možno se účinně dovolat neplatnosti pro omyl podle § 49a obč. zák. za situace, kdy by omylu se dovolávající osoba zanedbala pro ni ve věci objektivně existující možnost přesvědčit se o pravém stavu věci a bez příčiny se ve svém úsudku nechala mylně ovlivnit případnými dojmy, náznaky řešení, resp. hypotézami o vlastnostech předmětu zamýšleného právního úkonu.²⁷

2.2.4 Tíseň

Pokud jednající koná právní úkon pod tlakem tísně, je omezena jeho svoboda a právní úkon je považován za neplatný. Za tíseň je považován psychický stav osoby, který na ni působí natolik zásadně, že osoba v tísní učiní právní úkon, který by v normálním stavu neučinila. Dle znění § 49 ObčZ je třeba ke klasifikaci neplatného právního úkonu uzavřeného v tísní ještě jedné podmínky – zákon požaduje, aby byl právní úkon učiněn za **nápadně nevýhodných podmínek**, které jednoznačně staví jednajícího do role poškozeného např. podmínky ve smlouvě jsou sjednány v očividném nepoměru).

Nápadně nevýhodné podmínky musí objektivně existovat v době právního úkonu a nemohou spočívat v subjektivním cítění dotčené osoby. Zda jde o nápadně nevýhodné podmínky, je nutno posuzovat vždy konkrétně podle okolností jednotlivého případu. U úplatných smluv půjde především o posuzování toho, zda nebyla porušena ekvivalentnost smluvených vzájemných plnění. Jinou v tomto smyslu relevantní skutečností by mohly být pro kupní smlouvou dotčenou osobu značně nevýhodné smluvní podmínky či vedlejší ujednání, souvisící s předmětem plnění, které by ji ve svých důsledcích významně a zjevně znevýhodňovaly v porovnání s předsmluvním stavem.²⁸

2.3 Vady v náležitostech projevu

Jako náležitost projevu se vyžaduje jeho **srozumitelnost, určitost** a ve vymezených případech i postrádající náležitě **formy**.

---

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 33 Odo 1560/2006, ze dne 26. 2. 2009

²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 28 Cdo 1706/2003, ze dne 22.7.2004

2.3.1 Nesrozumitelnost projevu

Srozumitelnost projevu se posuzuje podle způsobu vyjádření. Právní úkon musí být učiněn srozumitelně, jinak je neplatný (§ 37 ObčZ).

Jak uvádí prof. Knappová ve své publikaci: „*U nesrozumitelnosti bude třeba rozlišovat nesrozumitelnost absolutní (vůči všemu) a nesrozumitelnost relativní (vůči někomu) a dále srozumitelnost úkonu neadresovaného a úkonu adresovaného.*“ Tak např. prosté chyby v textu, gramatice, počtech, nelogická data, překlep v adrese apod. ještě neplatnost právního úkonu nezakládají, není-li o smyslu – správnosti právního úkonu pochyby.

Nejvyšší soud České republiky ve svém rozsudku sp.zn. 21 Cdo 1760/2007, ze dne 11.3.2008 uvádí, že: „...Sama okolnost, že právní úkon, mající jinak smysl, je sepsán (projeven) v cizím jazyce, neznamená, že právní úkon je bez dalšího neplatný pro nesrozumitelnost. O vadný (nesrozumitelný) projev vůle způsobující neplatnost právního úkonu půjde tehdy, jestliže cizí jazyk, v němž byl projev vůle učiněn, je nesrozumitelný osobě (druhému účastníku pracovněprávního vztahu), jíž byl adresován.....“ Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobce v této věci zamítl a právní úkon byl uznán za dostatečně srozumitelný.²⁹

2.3.2 Neurčitost projevu

V případě, že obsah projevu je nejednoznačný – a tím neurčitý a způsobuje pochybnosti, které není možné odstranit ani výkladem projevu (§ 35 odst. 2, 3 ObčZ) označujeme projev za neurčitý. Není dostačující fakt, že účastníkům právního úkonu je jasné, co je předmětem smlouvy, není-li to seznatelné z jejího obsahu.

Stanovisko k neurčitosti projevu uvádí rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.03.2011, sp.zn. 33 Cdo 4789/2009. V rozhodnutí uvádí, že projev vůle je neurčitý, je-li po obsahové stránce sice srozumitelný, avšak nejednoznačný zůstává jeho

---

²⁹Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 21 Cdo 1760/2007, ze dne 11.3.2008: „.....Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že výpověď z pracovního poměru daná žalobci dopisem žalovaného ze dne 24.1.2005 je neplatná. Žalobu odůvodnil tím, že, ačkoli pracovní poměr mezi účastníky byl sjednán podle českého práva (pracovní smlouva i dohoda o její změně byly sepsány v českém jazyce) a „z žádného smluvního ujednání mezi účastníky nevyplývá“, že by dokumenty týkající se jejich pracovního poměru mohly být sjednány v jiném než českém jazyce, předal žalovaný žalobci dne 24.1.2005 dopis sepsaný v německém jazyce, jehož překladem žalobce „dospěl k závěru, že se jedná o výpověď z pracovního poměru.“

obsah, tj., když se jednajícím nepodařilo obsah vůle jednoznačným způsobem stanovit. Závěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěli účastníci projevít. Zde je uplatněna aplikace ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku, které stanovuje, že: „Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, jinak je neplatný.“³⁰

Posouzení otázky označení smluvních stran z hlediska zákona č. 40/1964 Sb. - v rámci základních náležitostí právních úkonů dle ust. § 37 občanského zákoníku má označení smluvních stran význam z hlediska:

- a) určitosti právního úkonu;
- b) srozumitelnosti právního úkonu.

Jakkoliv by tedy mohlo zdát, že právě označení smluvních stran je pouhou „formalitou“, tak vzhledem k přímému vlivu tohoto aspektu na platnost příslušné smlouvy či dohody lze takovýto postoj zcela jednoznačně vyvrátit. K otázce označení smluvních stran ve vazbě na platnost právního úkonu je rovněž k dispozici ustálená soudní judikatura, kdy např. podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 32 Odo 703/2002 byl vysloven následující právní názor: „.....*Vada v označení osoby, která je účastníkem smlouvy, nezpůsobuje sama o sobě neplatnost této smlouvy, pokud lze z celého obsahu právního úkonu jeho výkladem (§ 35 odst. 2 obč. zák.), popřípadě objasněním skutkových okolností, za nichž byl právní úkon učiněn, zjistit, kdo byl účastníkem smlouvy.* Tento právní názor byl následně opětovně potvrzen rovněž rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1156/2005. Občanský zákoník připouští určité „formální“ nedostatky právního úkonu, které nemají vliv na jeho platnost (dle ust. § 37 odst. 3 občanského zákoníku není právní úkon neplatný pro chyby např. v psaní a počtech, je-li jeho význam nepochybný). Tyto nedostatky ovšem nesmí spočívat v podstatných náležitostech právního úkonu.“³¹

---

³⁰Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.03.2011, sp.zn. 33 Cdo 4789/2009

³¹<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-vlivu-oznaceni-smluvnich-stran-na-platnost-obchodnepravniho-vztahu-67149.html>

2.3.3 Nedodržení stanovení formy projevu

V lidské pospolitosti hrají svou významnou roli určité formality jako rozeznávající znaky skutečnosti a vztahů a nebo jako formy vyjádření citů a volných rozhodnutí. Zdůrazňuje se jimi význam aktu, vyzdvihuje změna a předchází se nedorozumění. Význam právních formalit je v tom, že jimi přechází určitá věc z okruhu čistě společenského jednání do sféry práva, že se jimi chování doposud společensky relevantní povyšuje na úroveň důležitosti.³² Občanské právo vychází ze zásady bezformálnosti projevu. Je tedy možné právní úkon učinit v jakékoliv formě. Stanovené formy právního úkonu mohou mít různou podobu, základní třídění je na písemnou, ústní a konkludentní formu. Ústní forma není občanským zákoníkem předepsána. V některých případech však zákon podmiňuje platnost právního úkonu splnění požadavku určité formy, *tzv. zákonná forma*. Typickým příkladem jsou smlouvy o převodu nemovitosti (§ 46 odst. 1 ObčZ) nebo závěť (§ 476 ObčZ). I tehdy pokud není forma stanovena, mohou se účastníci dohodnout pro právní úkon určitou formou, *tzv. smluvní forma*. S neplatností pro nedostatek formy je spojeno specifikum, které se u jiných důvodů pro neplatnost nevyskytuje. Ve smyslu § 455 ObčZ se za bezdůvodné obohacení nepovažuje plnění přijaté na základě právního úkonu pro nedostatek formy (zákonné i smluvní).

2.4 Vady v náležitostech předmětu

Náležitostmi předmětu je jeho **možnost a dovolenost**. Právní úkon, jehož předmět plnění je v době vzniku právního úkonu nemožný, je neplatný (§ 37 odst. 2 ObčZ) – *tzv. počáteční právní nemožnost předmětu plnění* (např. vytvoření kulaté krychle). Nemožnost právního úkonu musí tedy existovat již v době učinění právního úkonu. Jestliže právní překážka poskytnutí předmětu plnění nastane později, jde o *tzv. následnou nemožnost plnění*. Nastane-li nemožnost plnění tedy až po vzniku právního úkonu, má to za následek zánik vzniklého závazku (§ 575 obč. zákoníku). Možnost plnění z právního úkonu je objektivně nutnou existenční podmínkou platnosti právního úkonu.

Podle Rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 1787/2007, ze dne 23. 9. 2009: „..... Nemožnost nelze ztotožňovat s obtížností, resp. s *tzv. objektivními potížemi* při plnění, které nezpůsobují neplatnost právního úkonu. Neplatnost právního úkonu může přivodit jen fyzická objektivní nemožnost spočívající v tom, že chování, které je

³²Harvánek, Jaromír a kolektiv autorů. Teorie práva. I. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998, str. 195

předmětem právního úkonu, je za působení zákonitostí uplatňujících se v přírodě, neuskutečnitelné nejen pro povinný subjekt, ale pro každého. Nemožností plnění se tedy rozumí nemožnost objektivně hodnocená, tedy nikoliv nemožnost spočívající pouze v přesvědčení dlužníka o nemožnosti poskytnout požadované plnění. V daném případě o tzv. počáteční nemožnost právního úkonu podle § 37 odst. 2 obč. zák. nejde, neboť předmět plnění – vybudování parkoviště a jeho uvedení do provozu – nebyl v době uzavření smlouvy nemožný.³³

Neplatnost právního úkonu pro jeho nedovolenost nastává v těch následujících případech:

1. Právní úkon se svým obsahem nebo účelem přičí zákonnému zákazu (jde o právní úkon contra legem). Přitom nemusí jít vždy o rozpor s občanským zákoníkem, ale i s jinými zákony, jímž obsah právního úkonu odporuje.
2. Právní úkon obchází zákon (právní úkon in fraudem legis). Nejedná se o přímý rozpor se zákonem, ale takový právní úkon svými účinky a svým právním záměrem – účelem obchází zákon.
3. V rozporu s dobrými mravy je právní úkon, který se nepřičí zákonu, ani jej neobchází, ale z hlediska mravních zásad nežádoucí (contra bonos mores). Nějaký výčet dobrých mravů nelze se zřetelem k jejich pestrosti a mnohotvárnosti sjednoceně definovat.³⁴ V občanskoprávní sféře je nutno při dovolenosti předmětu právního úkonu vycházet z jedné z mnoha zásad soukromého práva „**je dovoleno vše, co není zakázané.**“

3 Právní následky vadných právních úkonů

Není reálné, aby osoba obsáhla svojí vůlí do detailu veškeré právní následky, aby měla úplnou představu o všech právních následcích svého úkonu. Ke vzniku a platnosti právního úkonu je dostačující, že chce vyvolat ty podstatné právní následky.

Neplatný právní úkon nezpůsobí vznik, změnu ani zánik práv a povinností (může z něj vzniknout povinnost k náhradě škody). Tyto následky mají osobní a věcný rozsah,

---

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 1787/2007, ze dne 23. 9. 2009: „...Žalobce se domáhal, aby soud nahradil projev vůle žalované souhlasit s tím, aby provedl sám na své náklady výstavbu trvalé stavby - parkoviště na pozemcích ve vlastnictví žalované podle „smlouvy o spolupráci při stavebních pracích na sousedních nemovitostech“ ze dne 22. 4. 1998, kterou mezi sebou účastníci uzavřeli...“

³⁴ Švestka, Jiří a kolektiv. Občanský zákoník (komentář). 1. vyd. Praha: Frances, 1991, str.98-99

kdy osobní rozsah vymezuje okruh osob, které jsou právním úkonem dotčeny a věcný rozsah vymezuje právní vztahy, které jsou právním úkonem zakládány, měněny nebo rušeny.

Velmi významné jsou následující tři právní následky vadných právních úkonů:

1. **Neplatnost**
2. **Odporovatelnost**
3. **Možnost odstoupení od smlouvy**

3.1 Neplatnost

Pokud právními úkonu chybí některá z náležitostí právního úkonu (osoba, vůle, projev, předmět), kterou zákonný předpis pod sankcí neplatnosti požaduje, právní úkon je neplatný. Neplatnost lze definovat jako stav, kdy se právní úkon považuje za existující, ale protože trpí vadou, je neplatný a zamýšlené následky, které jsou spojeny s takovým, avšak bezvadným právním úkonem, nenastanou.³⁵

V rámci neplatnosti lze rozlišovat dvě kategorie neplatnosti: **absolutní a relativní neplatnost.**

Absolutní neplatnost

Dle ustanovení občanského zákoníku (§ 40a) platí zásada *neplatné právní úkony jsou neplatné absolutně, pokud je zákon výslovně a taxativně neprohlašuje za neplatné relativně*. Výklad ustanovení § 37 odst. 1 obč.zák. je v soudní praxi i v odborné literatuře ustálen v tom, že absolutní neplatnost právního úkonu jako důsledek skutečnosti, že právní úkon nebyl učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, působí přímo ze zákona (ex lege) a od počátku (ex tunc), takže subjektivní občanská práva a občanskoprávní povinnosti z takového úkonu vůbec nevzniknou (soudní výrok o neplatnosti právního úkonu není třeba). Účinky absolutní neplatnosti působí definitivně. Absolutní neplatnosti se může dovolat každý, nejen účastníci právního úkonu (jako je tomu u neplatnosti relativní). K absolutní neplatnosti přihlíží soud i bez návrhu (ex offa). Absolutní neplatnost nejde zhojit ani dodatečným schválením (tzv.ratihabice), ani odpadnutím vady projevy

---

³⁵ Fiala, Josef. Občanské právo (1). 1.vyd.Brno: Doplněk, 1982, str.30

vůle tzv. konvalidace).³⁶ Stanovení absolutní neplatnosti určitého právního úkonu a vědomosti o ní je jednak věcí poznání a jednak věcí hodnocení; je otázkou především právní kvalifikace právního úkonu, která je výsledkem poznání a hodnocení příčiny neplatnosti a její subsumpce pod určitou právní normu. K takové kvalifikaci je v konečném důsledku způsobilý pouze soud, který rozhoduje o právech a povinnostech účastníků občanskoprávních, resp. obchodněprávních vztahů. Co do rozsahu se posuzují účinky absolutní neplatnosti tak, zda je neplatný celý právní úkon, či pouze jeho část. Řešení vychází z § 41 občanského zákoníku, podle něhož je neplatná jen ta část právního úkonu, která je postižena důvodem neplatnosti. Nepostižená část právního úkonu zůstává platná, tvoří-li samostatný celek. Např. bude-li neplatné ujednání o tom, že daná smlouva se má řídit obchodním zákoníkem místo zákoníkem občanským, nemá to vliv na platnost samostatné smlouvy. Mezi důvody absolutní neplatnosti patří např.: rozpor se zákonem, s dobrými mravy, nedostatek svobody a vážnosti vůle apod.³⁷

Relativní neplatnost

Relativní neplatnost spočívá v tom, že na právní úkon hledíme jako na platný (působí právní následky) do doby, než je jeho neplatnost námitkou uplatněna u soud tento úkon prohlásí za neplatný. K relativní neplatnosti se přihlíží pouze k návrhu oprávněného subjektu – kdo neplatnost nezpůsobil a jehož práva jsou dotčena. Dle znění občanského zákoníku je jím ten, kdo je takovým úkonem dotčen a soudní praxe zastává názor, že oprávněným subjektem je nejen osoba, která byla důvodem neplatnosti postižena, ale i ten účastník, který svým úkonem relativní neplatnost právního úkonu vyvolal. Relativní neplatnost nastává ex tunc, kdy se oprávněný, ve srovnání s absolutní neplatností, subjekt neplatnosti dovolá (je třeba v zákonné tříleté promlčecí lhůtě). Dalším rozdílem mezi absolutní a relativní neplatností je, že u relativní neplatnosti lze připustit konvalidaci.³⁸ Co se týče rozsahu, platí stejná pravidla jako u neplatnosti absolutní. Relativní neplatností jsou postihovány takové vady právního úkonu, které jsou ve srovnání s vadami vedoucími k absolutní neplatnosti méně závažné (např. nedostatek formy projevu, nedostatek souhlasu jiného subjektu apod).

---

³⁶Švestka, Jiří a kolektiv. Občanský zákoník (komentář). 1. vyd. Praha: Frances, 1991, str.95-97

³⁷Plecitý, Vladimír; Vrabec, Josef; Salač, Josef. Základy občanského práva. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, str.35

³⁸Pavlátová, Jarmila a kol. Základy práva. 1. vyd. Praha: SNTL, 1982, str.61

3.2 Odporovatelnost

Jak uvádí ve své publikaci profesor Švestka: „Účelem institutu odporovatelnosti je zajistit občanskoprávní ochranu věřitele před právními úkony jeho dlužníka, které vedou ke zmenšení majetku dlužníka a tím i ke zmaření možnosti, aby se věřitel z tohoto majetku dlužníka uspokojil.“³⁹ Podle § 42a občanského zákoníku jsou odporovatelné právní úkony, které jsou učiněné s úmyslem zkrátit uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele.

Uvedeme si dva případy odporovatelnosti: **1.** Odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu ukřádit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám. **2.** Odporovat je možné právním úkonům mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (vyjma případu, kdy druhá strana tehdy dlužníkům úmysl zkrátit věřitele nemohla poznat). Jde-li o právní úkony mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými, stanoví zákon vyvratitelnou právní domněnku,⁴⁰ že osoby blízké o dlužníkově úmyslu věděly.

Odporovatelnost se realizuje prostřednictvím odpůrcí žaloby na návrh věřitele, který má vůči dlužníkovi vymahatelnou pohledávku. Napadený právní úkon dlužníka tak nemá vůči věřiteli právní účinky, tak věřitel může požadovat uspokojení své vymahatelné pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem z majetku dlužníka ušlo. Naopak odpor se vznáší vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo kterému z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch. Důsledkem toho, že věřitel úspěšně uplatnil odporovatelnost, je možnost věřitele domáhat se uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku.⁴¹

3.3 Odstoupení od smlouvy

Jednostranné odstoupení od smlouvy občanský zákoník dovoluje v těchto dvou případech, a to :

1) pokud tak **stanoví zákon** (např. § 49 ObčZ – uzavření smlouvy v tísní za nápadně nevýhodných podmínek, § 517 – sankce za prodlení dlužníka, § 575 – možnost částečné nemožnosti splnění);

---

³⁹ Švestka, Jiří a kolektiv. Občanský zákoník (komentář). 1. vyd. Praha: Frances, 1991, str. 105

⁴⁰ Vyvratitelná právní domněnka připouští důkaz opaku, tj. soud bude považovat určité skutečnosti za zjištěné- pravdivé jen do doby, než bude prokázán opak.

⁴¹ Švestka, Jiří a kolektiv. Občanský zákoník (komentář). 1. vyd. Praha: Frances, 1991, str. 106-107

2) bylo-li odstoupení **sjednáno ve smlouvě** jejími účastníky (možnost ujednání odstupného).

Samotný akt odstoupení nevyžaduje po právní stránce žádnou zvláštní formu. Dle znění § 45 občanského zákoníku je odstoupení od platné smlouvy, jako jednostranný adresný právní úkon, považován za perfektní v okamžiku, kdy bude druhé straně doručeno. Odstoupení do smlouvy je právo oprávněného, nikoli jeho povinnost. Je tedy na vůli oprávněného, zda-li této právní možnosti využije, či nikoli. Následky odstoupení od vadného právního úkonu jsou následující: a) právní úkon se ruší od samého počátku (*ex tunc*); b) účastníci mají povinnost se vzájemně majetkově vypořádat; c) odstoupením od smlouvy není dotčeno právo na náhradu škody. Z předchozího výkladu vyplývá, že není třeba jiného právního úkonu k bezvadnosti odstoupení, jako např. souhlas adresáta apod. Podle ustanovení § 497 obč. zák. si každý z účastníků může vymínit odstoupení od smlouvy a sjednat pro ten případ odstupné. Kdo smlouvu splní alespoň zčásti nebo přijme třeba jen částečné plnění, nemůže již od smlouvy odstoupit, ani poskytne-li odstupné.⁴²

4 Protiprávní úkony

Jestliže někdo jedná v rozporu s právem, musí počítat s tím, že bude nucen snášet následky, které právo pro takové případy stanoví. Bude tedy nucen snést **právní odpovědnost, strpět sankci** za protiprávní jednání, neboť, má-li být právo právem a plnit svou funkci ve společnosti, musí existovat způsob, jak dodržování stanovených pravidel vynutit.

Protiprávní úkony (delikty) jsou projevy lidské vůle, ale na rozdíl od právních úkonů jsou právem zakázány (reprobovány). Protiprávními úkony dochází k porušení povinností, a to jak povinností vyplývajících přímo ze zákona, tak povinností plynoucích z aktu aplikace práva anebo ze smlouvy. Protiprávní úkony mohou spočívat nejen v *činnosti (právní úkon komisivní)*, ale i v *nečinnosti (právní úkon omisivní)*. Nekonání může být protiprávním úkonem jen tehdy, jestliže, ten, kdo něco nekonal, měl povinnost to konat.⁴³

---

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn 33 Cdo 2330/2009 z dne 29.11.2010

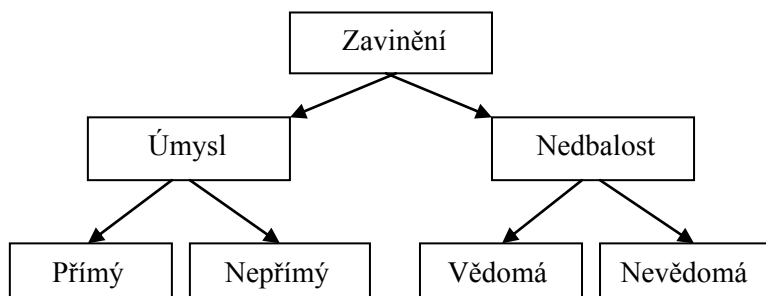
⁴³ Švarc, Zbyněk a kol. Základy soukromého práva. 1.vyd.Praha: Prospektrum, 1998, str.65

Protiprávní úkony lze dále dělit z různých hledisek např.:

- podle vztahu k zavinění jsou to **deliktní úkony zaviněné a nezaviněné**;
- podle jejich vlivu na právní vztahy se rozlišují protiprávní úkony tzv. ohrožovací a porušovací;
- na významu nabývá rozlišování protiprávních úkonů porušující smluvní povinnost nebo mimosmluvní povinnost.
- rozlišujeme trestní delikty (trestné činy), správní delikty (přestupky a jiné správní delikty) a občanskoprávní delikty (způsobení škody).⁴⁴

Zaviněním se rozumí vnitřní (psychický) vztah jednatelů k vlastnímu jednání. Známe dvě formy zavinění : úmysl a nedbalost. *Úmyslné jednání* je takové, kdy jednatel chtěl určitý následek způsobit (úmysl přímý), případně věděl, že může takový následek způsobit a pro ten případ s tím byl srozuměn (úmysl nepřímý). *Nedbalost vědomá* - jednatel věděl, že postupuje způsobem, kdy mohl způsobit určitý následek, avšak spoléhá se, že vše dopadne dobře. *Nevědomá* – jednatel nevěděl, že postupuje chybně a může k něčemu dojít, avšak to vědět měl a mohl - dle zákonné zásady „neznalost zákona neomlouvá.“⁴⁵

Obr.2 Pojetí deliktních úkonů zaviněných. (Varvařovský, 2009, s. 59)

Výše uvedené rozlišení jednotlivých forem nedbalosti má význam zejména v právu trestním, neboť sazby trestů za jednání úmyslné jsou nesrovnatelně přísnější, než-li u deliktů nedbalostních. Přitom z výše uvedeného popisu jednotlivých forem zavinění je

⁴⁴ Bartůšková, Jiřina. Právní nauka. 1.vyd.Praha: Grada Publishing, 1998, str.35

⁴⁵ Varvařovský, Pavel. Základy Práva. 2.vyd. Praha: Aspi,2009, str. 58-59

pozornému čtenáři jasné, že zejména hranice mezi nepřímým úmyslem a vědomou nedbalostí nemusí být v konkrétním případě vždy zcela zřetelná a nesporná.

Ne vždy jednání, které na první dojem budí protiprávnost také protiprávní je. Některé okolnosti protiprávnost vylučují např. protiprávními nejsou úkony, kterými dochází k výkonu práva, učiněné v rámci svépomoci, při nutné obraně a v krajní nouzi, pokud nevybočují ze zákonného rámce.

5 Praktická část – vady právních úkonů v praxi

Praktická část práce se zabývá výkladem dvou soudních rozhodnutí, který seznamuje čtenáře s problematikou vad právních úkonů v soudní praxi. Jedná se o následující judikáty: Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.listopadu 2009, sp.zn.33 Cdo 1621/2007 a Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.února 2010, sp.zn.33 Cdo 2945/2008. Oba uvedené judikáty jsou ve svém plném a originálním znění uvedeny v příloze č.1 a č.2 této práce.

Výsledkem mojí úvahy nad judikáty je výklad rozhodnutí do stručné a srozumitelné podoby, tak jak jsem je vnímala já osobně. V úvodu seznamuji s profilem samotného případu – jednotlivá skutková zjištění učiněná soudem, která vytváří celkový skutkový obraz dané věci. V části druhé stručně a v bodech popisuji průběh řízení. V závěru se zaměřuji na shrnutí judikátu a na základě získaných poznatků podávám výklad o vadách právních úkonů v souvislosti s daným judikátem. Moje myšlenka, použít vlastní výklad, pramenila z potřeby zaměřit se i na čtenáře „neodborníky“. Porozumět judikátu, uvědomit si jeho podstatu a zachytit jeho vývoj a závěr. Pracuji především s vlastními poznatky, myšlenkami, které pramení z rozboru judikátu, ty kombinuji s fakty a hodnocením v něm uvedených. Výsledkem je konkrétní závěr.

5.1 Výklad k judikátu k bezprávné výhrůžce a svobodě vůle (vady v náležitostech vůle)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.listopadu 2009, sp.zn.33 Cdo 1621/2007:

Závěr o skutkovém stavu věci: Žalobkyně byla zaměstnankyní energetického závodu žalované. V rámci pracovního poměru byla žalobkyni poskytována dodávka elektřiny s nízkým tarifem (dále také sazba „N“), a to dle platné smlouvy uzavřené mezi žalovanou a žalobkyní (dále také „Původní smlouva“). Žalovaná písemně informovala žalobkyni, že další poskytování sazby „N“ je podle zákona finančním úřadem klasifikováno jako neoprávněný finanční prospěch, a že byla úřadem sankcionována. Z těchto závažných důvodů již není možné, aby žalovaná žalobkyni nadále sazbu „N“ poskytovala a rovněž ji

informovala, kdy proběhne přechod na jinou sazbu (dále také „Jiná sazba“). Dopisem žalobkyně žalované sdělila, že s tímto postupem nesouhlasí. Jako důvod uvádí porušení Původní smlouvy ze strany žalované. Následně uzavřela žalobkyně a žalovaná smlouvu o dodávce energie, podle níž jí je poskytována elektřina podle Jiné sazby (dále také „Nová smlouva“).

1. Okresní soud v Liberci – 1. rozsudek

Žalobkyně podává žalobu na určení neplatnosti odnětí sazby za elektřinu „N“ ze strany žalované = žalobkyně tedy chtěla určit neplatnost Nové smlouvy, tj. žaloba určovací.⁴⁶ Soud prvního stupně žalobu zamítl.⁴⁷ Rozhodl, že Nová smlouva je platná. Zároveň soud zamítl další žalobu žalobkyně o zaplacení částky za elektřinu žalované (dále také „Částka“), tj. žalobkyně musí žalované Částku uhradit.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem – odvolání

Odvolání podali žalobci, protože jejich žaloba byla zamítnuta. Odvolací soud posoudil věc jinak – dospěl k závěru a dal žalobkyni za pravdu, že Nová smlouva je neplatná pro nedostatek vážnosti vůle žalobkyně a pro rozpor s dobrými mravy.⁴⁸

3. Nejvyšší soud České republiky – dovolání

Dovolání podala žalovaná. Důvodem dovolání bylo zpochybnění správnosti závěru odvolacího soudu, že Nová smlouva je neplatná pro nedostatek vážnosti vůle a rozpor s dobrými mravy. Nejvyšší soud vyhověl návrhu žalované a rozsudek odvolacího soudu zrušil a vrátil věc k dalšímu řízení. Konstatoval zmatečnost v odvolacím řízení (pozn. členka odvolacího senátu byla soudkyně, která na začátku řízení jako soudkyně prvního stupně prováděla první procesní úkony ve věci).

---

⁴⁶ Dle § 80 písm.c) zákona č.99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OSŘ). Žalobou lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto zejména o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.

Podle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3378/2009, ze dne 31. 5. 2011: „.....Podle ustálené judikatury soudů naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým.

⁴⁷ Soud prvního stupně učinil závěr, že se žalobcům“nepodařilo prokázat žádný smluvní závazek jakéhokoli subjektu, od něhož by svůj nárok na poskytování sazby „N“ mohli dovozovat.“

⁴⁸ Soud druhého stupně učinil závěr, že žalobci ji totiž uzavřeli, jenom proto, aby si zajistili dodávky elektřiny za situace, kdy byli k uzavření smlouvy nepřímou žalovanou donuceni, tedy ve stavu tísně vyplývajícího z nekompromisního stanoviska žalované k otázce zrušení zaměstnanecké sazby.“

Další vada: odvolací soud nerozhodl o změně žaloby oproti původní žalobě, čímž bylo rozšíření žaloby na plnění o další částku (dále také „Nová částka“).

4. Krajský soud v Ústí nad Labem – nové řízení na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu

Soud byl povinen respektovat rozhodnutí vyslovené Nejvyšším soudem České republiky:

- připustil změnu výše požadované částky žalobou na plnění;
- v rozsudku potvrdil rozsudek soudu prvního stupně – tedy, že Nová smlouva je platná a žalobkyně je povinna žalované uhradit Novou částku.

Závěr:

Soud prvního stupně posoudil věc správně. Odvolací soud posoudil Novou smlouvu jako neplatný právní úkon – jeho právní posouzení ovšem bylo nesprávné. Právem bylo uplatněno dovolání a Nejvyšší soud chybný rozsudek druhého stupně zrušil.

V tomto judikátu jsme se setkali se třemi vadami právních úkonů v praxi, které mají za následek neplatnost právního úkonu:

- a) z důvodu nevážnosti vůle;
- b) pro rozpor s dobrými mravy;
- c) z důvodu nesvobody vůle (bezprávná výhrůžka).

Ani jedna z výše uvedených vad však nebyla potvrzena, natož prokázána.

Ad a) Nová smlouva je neplatná pro nedostatek vážnosti vůle (závěr odvolacího soudu). V právní praxi se běžně můžeme setkat se situací, kdy se jednající následně (zpravidla v okamžiku, kdy nastaly právní následky právního úkonu) dovolá neplatnosti právního úkonu s odůvodněním, že své jednání nemínil vážně.⁴⁹ V tomto případě však *byla vážnost vůle žalobkyně potvrzena na základě jednotlivě prokázaných skutečností* (skutková zjištění), kdy sama žalobkyně připouští, že sjednaná sazba v Nové smlouvě byla pro ni přijatelnější, než-li sazba, která by žalovaná použila při nečinnosti žalobkyně automaticky.

---

⁴⁹ Hulva, Tomáš. Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky. 1.vyd.Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str.62

Vážnost vůle lze jednoduše specifikovat jako zájem, vnitřní chtění jednající osoby působit právním úkonem právní účinky. Dle mého názoru byl tento právní úkon učiněn způsobem a za okolností, který nevzbuzuje pochybnosti o vážnosti vůle žalobkyně. Z uvedeného tedy nelze dovozovat, že žalobkyně neučinila právní úkon vážně (opravdově).

Ad b) Nová smlouva je neplatná pro rozpor s dobrými mravy (závěr odvolacího soudu). Podle knihy JUDr. Hulvy je právní úkon neplatný, jestliže se svým obsahem či účelem dobrým mravům přičí. *Žalovaná si však nijak svým jednáním „svoji pozici“ nezvýhodňovala* (cílem podpisu Nové smlouvy nebylo dosahovat vyšších zisků), pouze byla povinna postupovat v souladu se stanoviskem úřadů. Žalované lze tedy rovněž přisvědčit, že její jednání není v rozporu s dobrými mravy.

Dle mého názoru je v právní praxi složité aplikovat definici „dobrých mravů“, jak je uvedeno v Nálezu Ústavního soudu: „Dobré mravy jsou souhrnem obecně zachovaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.“⁵⁰ Soud při zkoumání musí posuzovat jak subjektivní, tak objektivní kritéria, aby správně posoudil přítomnost dobrých mravů či nikoliv.

Ad c) Žalobci Novou smlouvu uzavřeli „jenom proto, aby si zajistili dodávky elektřiny za situace, kdy byli k uzavření smlouvy nepřímou žalovanou donuceni, tedy ve stavu tísně vyplývajícího z nekompromisního stanoviska žalované k otázce zrušení „zaměstnanecké sazby“ (závěr odvolacího soudu). Jak vyplývá ze skutkových zjištění, *jednání žalované nelze hodnotit jako nesvobodný právní úkon*. Odůvodnění je následující. Vůle není svobodná, pokud byla deformována určitými okolnostmi, které působí na jednajícího (žalobkyni) a svoboda vůle je vyloučena působením a) bezprávné výhrůžky b) tísně.

---

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 26.2. 1998, sp.zn.II. ÚS 249/9, str.149

Přítomnost bezprávé výhrůžky⁵¹ ani tísně však nebyla prokázána, ani doložena. Nelze tedy hodnotit jednání žalované jako psychické donucení, a to předně z důvodu, že uzavření Nové smlouvy předcházelo jednání mezi žalobkyní a žalovanou. Žalobkyni byly vysvětleny důvody změny sazby, dopisem byla žalobkyně informována, že je žalovaná nucena po jednání s finančními úřady trvat na změně sazby a od kdy změna na Jinou sazbu proběhne.⁵²

5.2 Výklad k judikátu k určitosti a srozumitelnosti veřejného příslibu (vady v náležitostech projevu)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2010, sp.zn.33 Cdo 2945/2008:

Závěr o skutkovém stavu věci: Organizátor soutěže (Radio Agara) vyzvalo veřejnost k účasti v soutěži a jako výhru slíbil „družstevní byt 3+1“ (dále také „Byt“). Žalobkyně se soutěže zúčastnila a byla vyhlášena výherkyní Bytu. První žalovaný byl jediný společník a jednatel druhé žalované. Druhý žalovaný byl provozovatel Radia Agara. První žalovaný předal žalobkyni „certifikát“ k Bytu (od příslušného stavebního bytového družstva) a informoval ji o termínu, kdy na ni Radiem Agara budou převedena členská práva k Bytu. Po termínu, kdy byl přísliben převod členských práv, první žalovaný dopisem žalobkyni informoval, že se sponzorem soutěže byl dohodnut minimálně dvoupokojový družstevní byt, jinak žalobkyni Radio Agara vyplatí odstupné – finančního charakteru. Byt žalobkyni nikdo nepředal a členská práva k Bytu na žalobkyni nikdo nepřevodl. Na závěr nutno konstatovat fakt, že ani jeden z žalovaných nebyl členem zmiňovaného bytového družstva.

---

⁵¹ Hulva, Tomáš. Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky. 1.vyd.Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str.113:..... „Aby byly naplněny pojmové znaky bezprávné výhrůžky, je nezbytné, aby byla protiprávní, tj. aby se ve výhrůžce hrozilo něčím, co není realizátor výhrůžky oprávněn učinit ve vztahu k jednajícímu a současně ve vztahu k předmětnému právnímu úkonu. Přitom nezáleží, zda bezprávná výhrůžka směřuje ke způsobení fyzické či ekonomické či jiné osobní.“

⁵²Hulva, Tomáš. Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky. 1.vyd.Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str.114:..... „Tíseň je psychickým stavem jednající osoby, která je donucena subjektivními okolnostmi k určitému jednání.“

1. Okresní soud v Chomutově – 1. rozsudek

Žalobkyně podává žalobu na splnění povinnosti žalovaných zajistit převed členských práv k Bytu. Soud prvního stupně žalobu zamítl. Rozhodl o absolutní neplatnosti právního úkonu z důvodu nemožnosti předmětu plnění (§ 37 odst.2), tj. žalovaná neměla k Bytu takové právo, které by ji umožnilo splnit závazek.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem – odvolání

Soud druhého stupně rozhodnutí prvního stupně potvrdil, a však vyhodnotil neplatnost veřejného příslibu jinak – neplatnost pro nejednoznačnost a tím neurčitost (§ 37 odst.1), tj. ve veřejném příslibu nebyla jednoznačně určena odměna.

3. Nejvyšší soud České republiky – dovolání

Rozhodnutí odvolacího soudu napadla žalobkyně z důvodu nesprávného právního posouzení věci – apeluje na fakt, že podmínky soutěže splnila, a že jednání žalovaných je v rozporu s dobrými mravy. Nesouhlasí rovněž se závěrem - nedostatek pasivní právní legitimace prvního žalovaného. Soud dovolání zamítl. Rozhodl, že odvolací soud posoudil platnost veřejného příslibu správně. Na základě neplatného právního úkonu nemůže tedy vzniknout ani závazkový vztah mezi žalovanými a žalobkyní, a tudíž ani její právo na plnění.

Závěr:

Soud prvního stupně posoudil neplatnost právního úkonu – veřejného příslibu nesprávně. Odvolací soud přezkoumal napadané rozhodnutí znovu a rozhodnul ve věci neplatnosti právního úkonu změnou. Dovolání žalobkyně nejvyšší soud zamítl a uzavřel, že apelační soud posoudil platnost veřejného příslibu správně.

Než-li se blíže podíváme na problematiku posouzení důvodu neplatnosti právního úkonu z pohledu soudu prvního stupně a soudu odvolacího, tj, na čem se soud prvního stupně a odvolací soud neshodl, shrňme si a krátce podejme úvahu o tom, na čem se tyto oba soudy shodly.

Soud prvního stupně a odvolací soud se shodly:

- a) na posouzení účastníků dle § 850 ObčZ;
- b) na nedostatku pasivní věcné legitimace prvního žalovaného;
- c) na vyhodnocení veřejném příslibu jako právní úkon absolutně neplatný.

Ad a) Veřejným příslibem se ve smyslu ustanovení § 850 ObčZ zavazuje ten, kdo veřejně prohlásí, že zaplatí odměnu nebo poskytne jednomu nebo několika z blíže neomezeného počtu osob, které splní podmínky stanovené ve veřejném příslibu. Z této definice mi vyplývá, že vznik příslibu je platný, pokud splňuje své podstatné náležitosti (projev vůle, určení odměny, stanovení podmínek) a předně, je-li naplněn předpoklad zveřejnění. Od tohoto okamžiku je slibovatel vázán. V našem případě *nebyla splněna základní náležitost veřejného příslibu*, a právního úkonu vůbec – žalovaný nevymezil odměnu určitě a srozumitelně.

Ad b) Věcnou legitimací se rozumí oprávnění účastníků – žalovaných, žalobkyně, kteří jsou nositelem práva, o němž se v řízení jedná. Týká-li se žalobce (nositel tvrzeného práva) hovoříme o „aktivní věcné legitimaci“ a týká-li se žalovaného (nositel tvrzené povinnosti), hovoří se o „pasivní věcné legitimaci.“ Žalovaný je pasivně věcně legitimován, když má skutečně povinnost, jejíhož splnění se na něm žalobce domáhá. Nedostatek věcné legitimace vede k zamítnutí žaloby.

Jednoznačně z výše uvedeného vyplývá, že první žalovaný skutečně neměl povinnost – *nebyl věcně legitimován k zajištění převodu členských práv* k Bytu na žalobkyni, neboť vystupoval jako statutární orgán druhé žalované a veřejný příslib tak byl jednostranným projevem její vůle.

Ad c) Absolutně neplatný je podle ustanovení občanského zákoníku takový právní úkon, pokud je zákon výslovně a taxativně neprohlašuje za neplatné relativně. Absolutní neplatnost právního úkonu je důsledek skutečnosti, že právní úkon byl učiněn nesvobodně, nevázně, neurčitě a nesrozumitelně, tzn. občanskoprávní práva a povinnosti z takového úkonu vůbec nevzniknou. V kontextu s naším judikátem je závěr takový, že *na základě prohlášení neplatnosti veřejného slibu nevznikl ani vztah mezi žalovanými a žalobkyní, a tudíž ani právo žalobkyně na plnění.*

Pojďme se nyní vrátit k posouzení neplatnosti právního úkonu **soudem prvního stupně**. Okresní soud měl právní úkon za neplatný podle § 37 odst.2 ObčZ: „Právní úkon, jehož předmětem je plnění nemožné, je neplatný.“ Nebyla zde tedy splněna povinná náležitost právního úkonu v jeho předmětu – jeho možnost.

Tuto neplatnost soud hodnotil jako počáteční nemožnost plnění, tj. nemožnost právního úkonu musí tedy existovat již v době učinění právního úkonu - žalovaná neměla k Bytu takové právo, které by ji umožnilo splnit závazek.

Apelační soud vyhodnotil právní úkon neplatný pro jeho nejednoznačnost a tím neurčitost podle § 37 odst.1 ObčZ: „Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, jinak je neplatný“ – v našem judikátu byla tato neplatnost odůvodněna tak, že ve veřejném příslibu nebyla jednoznačně určena slíbená odměna. Cituji závěr judikátu:

„Veřejný příslib jako (neadresovaný) jednostranný právní úkon musí splňovat předpoklad určitosti – jak co do předmětu plnění, tak co do stanovených podmínek – v době svého vzniku, tj. při zveřejnění. Závazek druhé žalované, že tomu, kdo splní podmínky vyhlášené soutěže, poskytne „byt 3+1“, popřípadě „družstevní byt 3+1“, je co do předmětu plnění neurčitý, a proto absolutně neplatný (§ 37 odst.1 ObčZ).“ Přesto, jsem si nejednou položila otázku, co právo žalobkyně na výhru? Žalobkyně přeci zákony neporušila, podmínky splnila, na Byt má nárok. **Avšak závěr je takový, že na základě neplatného právního úkonu nemohl vzniknout vztah mezi žalovanými a žalobkyní, a tudíž bohužel ani právo žalobkyně na plnění.** Dovolání žalobkyně proti rozhodnutí odvolacího soudu nebylo úspěšné a Nejvyšší soud dovolání zamítl. Dovolací důvod spočíval v nesprávném právním posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm.b) zákona č.99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále také „o.s.ř.“): „Právní posouzení je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá nebo právní normu sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.“ Vzhledem k tomu, že vady, které by dle o.s.ř. činily řízení zmatečnými, které by měly za následek nesprávné posouzení věci nebo je k nim povinen soud přihlídnout z úřední povinnosti žalobkyně v dovolání nenamítá, Nejvyšší soud dovolání zamítl.

6 Neplatnost právního úkonu podle návrhu nového občanského zákoníku

V této závěrečné kapitole se blíže podíváme na návrh nového občanského zákoníku (dále také „NObčZ“) v oblasti, která upravuje vady právních úkonů, jejich následky, konkrétně na část – **neplatnost právního úkonu**. Jak jsem již předeslala, právní následky vadných právních úkonů, speciálně „neplatnost“ je pro mne tou zajímavější částí této práce. Z tohoto důvodu jsem v této kapitole na neplatnost právního úkonu ráda navázala s cílem podat její analýzu dle návrhu NObčZ. Zaměřila jsem se na tu část oddílu NObčZ, kde se jsou změny nejvýraznější. Zamyšlení, které pramení z porovnání stávající platné právní úpravy občanského zákoníku v této oblasti s návrhem nového občanského zákoníku, který byl předložen ke schválení Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (listopad 2011), je součástí mého výkladu.

6.1 Právní jednání

Na úvod uvedme, že zásadní změnu, kterou v této oblasti NObčZ přináší je **přejmenování pojmu „právní úkon“ na „právní jednání.“** Nejedná se však o pouhé přejmenování, novou terminologii. Nový název rovná se i nový obsah tohoto institutu. Definici právního jednání však v NObčZ zákoníku nenajdeme. Dle všeobecných ustanovení NObčZ (§ 545 - § 547) lze však za tento stav považovat právní jednání, které dle současné platné právní úpravy právním úkonem nejsou. Podle právního občasníku obnovený výraz lépe vyhovuje po jazykové stránce (srov. „právně jedná“ a proti tomu „činí právní úkon“).⁵³

Zdánlivé právní jednání které v novelizovaném návrhu občanského zákoníku tvůrci definují (§ 551 - § 554), podlehlo rovněž úpravě v porovnání se stávajícím ObčZ. O právní jednání nejde, pokud chybí vůle jednající osoby a vážnost vůle, a to v souladu se zněním nového ObčZ. V § 553 NObčZ se uvádí: „K zdánlivému právnímu jednání se nepřihlíží.“ Z výše uvedeného vyplývá, že za zdánlivá právní jednání považujeme jednání, která jednání vlastně vůbec nejsou.

---

⁵³ <http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-zari-2011.pdf>

Nejsou ani absolutně, ani relativně neplatná, hledí se na ně jako by se nikdy nestala.⁵⁴ V důsledku toho jsou takové projevy vůle mimo právo a nemají právní relevanci. Zdánlivá jednání budou tedy taková jednání, která nyní označujeme jako neplatná, tj. z důvodu chybějící vůle, vážnosti, určitosti, srozumitelnosti atd.

6.2 Neplatnost právního jednání

Zaměříme se však na klíčové téma – vady právních úkonů a jejich následků, konkrétně **neplatnost právního jednání**. Již víme, že dle stávající úpravy ObčZ musí právní úkon splňovat zákonem stanovené náležitosti. V případě, že tomu tak není, trpí právní úkon jednou či více vadami v kategorii náležitosti právního úkonu (viz.kapitola 2) S vadou právního úkonu jsou spojeny následky, a to odpovídající povaze vady (viz.kapitola 3). Neplatnost právního úkonu (absolutní a relativní neplatnost) je následkem vadného právního úkonu a praxe potvrzuje, že takových případů je plno.

V návrhu nového ObčZ (§ 574) se nově uvádí jako hlavní pravidlo: „Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.“ Jak uvádí Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku (dále také „Zpráva“), favorizace platnosti právního jednání před jeho neplatností je významná, protože se více přibližuje povaze soukromého práva a rozumné potřebě běžných soukromých občanských styků.⁵⁵

Co se týče částečné neplatnosti právního jednání, ta je upravena následujícím paragrafem v NObčZ. Ten recipuje § 41 ObčZ v té části, která stanovuje, že vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního jednání, je neplatnou jen tato část. Nově se ale zdůrazňuje: „Musí být vzat zřetel především na zájem stran a na to, rozhodla-li by se jednající osoba vůbec právně jednat, kdyby neplatnost včas rozpoznala.“⁵⁶ Podle § 577 v NObčZ je částečná neplatnost platná i pro nezákonné určení množstevního, časového, územního nebo jiného rozsahu. Platnost, neplatnost právního jednání korunuje hlavní zásada respektu skutečné vůle jednající osoby.

---

⁵⁴ <http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-zari-2011.pdf>

⁵⁵ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>

⁵⁶ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>

6.2.1 Hlavní důvody neplatnosti

Hlavní důvody neplatnosti jsou výsledkem **neplatného právního jednání**, které:

- a) se přičí dobrým mravům; b) odporuje zákonu; c) vyžaduje plnění nemožné;
- d) není učiněno ve formě sjednané, e) a na závěr, pokud právní jednání činí osoby nesvéprávná nebo neschopná právně jednat (pozn. v této oblasti se osnova NObčZ opět vrací k tradičnímu českému právnímu pojmosloví „svéprávnost“).

§ 37 až § 40a ObčZ nahrazuje výše uvedený výčet neplatnosti, který je v NObčZ zformulován v § 580 – § 582. Dle mého názoru je nová koncepce hlavních důvodů neplatnosti v porovnání se stávající úpravou srozumitelnější, transparentnější a především konkretizace výkladu udává trend v současné právní praxi.

Návrh nového občanského zákoníku se s stávajícím zněním občanského zákoníku shoduje v tom, že za neplatné jednání uznává takové jednání, které:

- odporuje zákonu
- obchází zákon
- přičí se dobrým mravům
- činí osoby jednající v duševní poruše, které ji činí k tomuto neschopnou
- má za předmět plnění nemožné
- nesplňuje požadovanou formu
- bylo učiněno v omylu
- byla učiněna pod hrozbou násilí (tělesného nebo duševního)⁵⁷

6.2.2 Následky neplatnosti

Pokud se blíže podíváme na neplatnost právního jednání, za samostatnou zmínku stojí i část věnována **neplatnosti absolutní a relativní**. V novém ObčZ nedochází ke změně významu těchto dvou institucí a stále platí že, absolutní neplatnost působí proti všem a může se jí dovolat každý, kdo má na dané věci zájem. Soud k ní přihlíží ex offo - absolutně neplatné je považováno za neplatné od počátku a vždy, aniž by neplatnost musel kdokoliv namítat.

---

⁵⁷Hulva, Tomáš. Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky. 1.vyd.Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str.227

Relativně neplatné jednání se považuje za platné až do okamžiku, kdy se neplatnosti dotčená osoba nedovolá. Neplatnosti se nemůže dovolávat ten, kdo ji sám způsobil. K relativní neplatnosti se přihlíží pouze k návrhu oprávněného subjektu – kdo neplatnost nezpůsobil a jehož práva jsou dotčena.

V novém ObčZ však břemeno priority přechází na neplatnost relativní, která je obecně preferována v § 586 odst. 2 NObčZ. Absolutní neplatnost má své místo v § 588 NObčZ, kde se uvádí, že: „Soud přihlédně i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům a nebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.“

Z výše uvedeného vyplývá, že právní jednání **absolutně neplatná**, vyhrazuje NObčZ již jen případům, kdy jsou:

- *učiněna v rozporu s dobrými mravy či zákonem*
- *zároveň zjevně narušují veřejný pořádek*

Odporuje-li tedy právní jednání dobrým mravům, je neplatnost logickým následkem, přičemž půjde vždy o neplatnost absolutní.

Z výše uvedeného vyplývá, že za **relativně neplatná** jsou dle NObčZ považována jednání, která:

- *činí osoby jednající v duševní poruše, které ji činí k tomuto neschopnou*
- *má za předmět plnění nemožné*
- *nesplňuje požadovanou formu*
- *byla učiněna v omylu*
- *byla učiněna pod hrozbou násilí (tělesného nebo duševního)*

Je dobře, že navrhovaná právní úprava opouští od zásady absolutní neplatnosti. Musím souhlasit, že po přečtení několika zdrojů a odborných názorů na téma historická novelizace občanského zákoníku, je prosazování relativnosti v souladu s perspektivou moderního práva. Absolutní neplatnost odpovídá principům minulého režimu, kdy demokracie a jednotlivci nejsou prioritou pro rozvoj země.

Co týče výčtu relativní neplatnosti dle NObčZ, pozastavme se nad posledním bodem – **právní jednání učiněna pod hrozbou násilí**. Ve stávající úpravě ObčZ (§ 37) jsou takové právní úkony spojovány s absolutní neplatností. V nové úpravě ObčZ jsou tyto právní jednání zařazena pod neplatnost relativní.

V NObčZ (§ 587) je konstatováno, že: „Kdo byl k právnímu jednání přinucen hrozbou tělesného nebo duševního násilí vyvolávající vzhledem k významu a pravděpodobnosti hrozícího nebezpečí a i osobním vlastnostem toho, jemuž bylo vyhrožováno, jeho důvodnou obavu, má právo namítnout neplatnost právního jednání.“ Osnova NObčZ se tedy vrací k zásadě **etsi coactus tamen voluit** (třebas donucen, přece jen to chtěl), neboť donutit lze osobu i k tomu, aby jednala k svému prospěchu nebo k užitku osoby sobě blízké apod. Pak není důvod konstruovat pro tyto případy absolutní neplatnost, nýbrž je věci donuceného, aby sám uvážil, chce-li zachovat platnost toho, co učinil pod donucením. I takové jednání by se považovalo za platné, pokud by se dotčená osoba jeho neplatnosti nedovolala.⁵⁸

Nejedná se o novou koncepci neplatnosti. Novela ObčZ má nově vycházet z relativní neplatnosti právního jednání, která bude v bohužel ne taxativně stanovených případech doplněna neplatností absolutní. Píši bohužel, protože při studii novely ObčZ jsem nedohledala taxativní výčet absolutně a relativně neplatných jednání. Lze dovodit, že absolutní neplatnost se vyhrazuje již jen počáteční nemožnosti plnění a zvláště závažným rozporům s dobrými mravy či zákonem. Jednoduše řečeno, veškerá právní jednání nad rámec jednání, která jsou v rozporu s dobrými mravy, či zákon lze považovat za právní jednání relativní.

6.2.3 Relativní neúčinnost

Odporovatelnost (§ 42 ObčZ) nahrazuje v připravované verzi občanského zákoníku instituci „Relativní neúčinnost.“ Jak je uvedeno ve Zprávě: „Důvodem této změny je fakt, že odporovatelnost je institutem práva procesního, zatímco neúčinnost institutem práva hmotného.“⁵⁹V tomto případě by se dalo pro lepší srozumitelnost uvést, že se jedná o jiné označení shodného institutu, který je v NObčZ podrobněji rozpracován v podobě rozšíření práv věřitele.

Věřitel se může dovolat neúčinnosti právního jednání:

a) které dlužník učinil v posledních pěti letech v úmyslu zkrátit své věřitele, byl-li takový úmysl druhé straně znám;

---

⁵⁸ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>

⁵⁹ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>

- b) kterým dlužník v posledních dvou letech zkrátil své věřitele, musel-li být druhé straně znám dlužníkův úmysl věřitele zkrátit;
- c) kterým byl věřitel zkrácen a k němuž v posledních dvou letech došlo mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo které dlužník učinil ve prospěch takové osoby, ledaže druhé straně v době, kdy se právní jednání stalo, dlužníkův úmysl zkrátit věřitele znám nebyl a ani znám být nemusel;
- d) kterým věřitel se může dovolat neúčinnosti kupní nebo směnné smlouvy uzavřené v posledním roce, musela-li druhá strana poznat v dlužníkově jednání mrhání majetkem, kterým je dlužníkův věřitel zkracován.⁶⁰

---

⁶⁰ Hulva, Tomáš. Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky. 1.vyd.Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str.228

Závěr

V této bakalářské práci jsem se zabývala vadami právních úkonů. Charakterizovala jsem právní úkon, rozebrala jednotlivé druhy právního úkonu se zaměřením na nejtypičtější právní úkon – smlouva. Analyzovala čtyři základní skupiny vad právních úkonů a následně jsme popsala právní následky vadných právních úkonů, kde jsem se blíže zaměřila na neplatnost právního úkonu. Následuje popis protiprávních úkonů, jako součást této problematiky. Práci uzavírá kapitola, která pojednává o neplatnosti právního úkonů podle návrhu nového občanského zákoníku, protože jak jsem již předeslala, speciálně „neplatnost“ je pro mne tou zajímavější částí této práce. Vyházela jsem z návrhu občanského zákoníku, který byl předložen ke schválení Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (listopad 2011). Zajímavou součástí práce je kapitola, která podává výklad o dvou judikátech z oblasti vad právních úkonů. Rozbor judikátů je podán tak, jak jsem jej vnímala já osobně a čtenáře zavede do světa „aplikace teorie v praxi.“

Jak se ukazuje, vady právních úkonů jsou širokou problematikou. A však samotné právní následky právních úkonů byly pro mne zajímavější a inspirativnější částí této práce. Myslím si, že široká veřejnost si není dostatečně vědoma, kdy a jaké právní následky mohou nastat v případě, že je právní úkon v rozporu s právem a označujeme jej za vadný. Mnohdy se pak osobně nebo zprostředkovaně přes média a různé tištěné periodiky setkáme s případy, kdy právní úkon učiněn s vědomím jeho platnosti, je vlastně neplatný a vyvolá nežádoucí právní následky apod.

Cílem mé práce nebylo hledat odpovědi na konkrétní otázky, i když odpověď na řadu z nich jistě v této práci naleznete, ty ostatní, nezodpovězené, jsou předmětem individuální právní aplikace. Smyslem a účelem této práce bylo podat ucelený rozbor možných vad a jejich následků v souladu s občanským zákoníkem České republiky srozumitelnou formou i pro čtenáře „neprávníky“. Významnou součástí práce považuji výklad některých případů judikatury vztahující se k této problematice, který čtenáře seznámí s aplikací teorie v praxi.

Použitá literatura a ostatní prameny

Knižní publikace

1. BARTŮŠKOVÁ, Jiřina. *Právní nauka*. 1.vyd.Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-557-2
2. DĚDIČ, Jan a kol. *Učebnice práva*. 1.vyd. Praha: Prospektrum, 1995. ISBN 80-7175-006-9
3. FIALA, Josef a kol. *Občanské právo (1)*. 1.vyd.Brno: Doplněk, 1982. ISBN 80-901102-4-X
4. HARVÁNEK, Jaromír a kolektiv autorů. *Teorie práva*. 1.vyd.Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1791-0
5. HULVA, Tomáš. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky*. 1.vyd.Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-633-2
6. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1.vyd.Praha: C.H.BECK, 1995. ISBN 80-7190-028-1
7. KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří a kolektiv. *Občanské právo hmotné (1)*. 3 vyd. Praha: Aspi, 2002. ISBN 80-901683-1-0
8. KNAPPOVÁ, Marta; Švestka, Jiří. *Občanské právo hmotné (2)*. 3.vyd. Praha: Aspi, 2002. ISBN 80-85963-51-5
9. PAVLÁTOVÁ, Jarmila a kol. *Základy práva*. 1.vyd. Praha: SNTL, 1982. ISBN L31-C3-IV-21/38188
10. PLECITÝ, Vladimír; VRABEC, Josef; SALAČ, Josef. *Základy občanského práva*. 1.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-68-6
11. ŠVARC, Zbyněk a kol. *Základy soukromého práva*. 1.vyd.Praha: Prospektrum, 1998. ISBN 80-7175-061-1
12. ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2.vyd.Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-144-1
13. ŠVESTKA, Jiří a kolektiv. *Občanský zákoník (komentář)*. 1.vyd. Praha: Frances, 1991. ISBN 80-7049-025-X
14. TOMANCOVÁ, Jaroslava; SCHELLE, Karel a kol. *Právní nauka*. 6.vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-78-5
15. VARVAŘOVSKÝ, Pavel. *Základy práva*. 2.vyd. Praha : Aspi, 2009. ISBN 978-80-7357-407-9

Judikatura

1. Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 21 Cdo 1760/2007, ze dne 11.3.2008
2. Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 33 Cdo 1787/2007, ze dne 23. 9. 2009
3. Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 33 Cdo 2330/2009, ze dne 29.11.2010
4. Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 33 Cdo 4789/2009, ze dne 28.03.2011
5. Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 31 Cdo 135/2007, ze dne 26. 8. 2009
6. Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 33 Odo 1560/2006, ze dne 26. 2. 2009
7. Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 32 Odo 1392/2004, ze dne 27.9.2006
8. Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 28 Cdo 1706/2003, ze dne 22.7.2004
9. Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 33 Cdo 1621/2007, ze dne 24. 11. 2009
10. Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 33 Cdo 2945/2008, ze dne 25. 2. 2010
11. Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3378/2009, ze dne 31. 5. 2011
12. Nález Ústavního soudu sp.zn.II. ÚS 249/9, ze dne 26.2. 1998

Právní předpisy

1. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní zdroje

1. Internetový portál www.nsoud.cz
2. Internetový portál www.epravo.cz
3. Internetový portál www.profipravo.cz
4. Internetový portál www.pravniradce.ihned.cz
5. Internetový portál www.glatzova.com
6. Internetový portál www.obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona (návrh nového občanského zákoníku schválený Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR - listopad 2011 a důvodová zpráva)
